

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Kristina Avsenik

VOJAŠKA DISCIPLINA

Diplomsko delo

Ljubljana 2008

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Kristina Avsenik
Mentorica: doc. dr. Maja Garb

VOJAŠKA DISCIPLINA

Diplomsko delo

Ljubljana 2008

VOJAŠKA DISCIPLINA

V diplomski nalogi bom na začetku opisala disciplino v civilnem okolju, nato pa se bom osredotočila na vojaško disciplino. Moderno orožje zahteva vse več urjenja in dobro poznavanje tehnologije. Veliko je tudi bojevanja v ekstremnih razmerah. V vseh teh primerih je disciplina zelo pomembna. Ob vstopu v vojsko se za vojaka začne novo, drugačno življenje. Discipliniranje posameznika se začne z jutranjim vstajanjem, pospravljanjem postelje in skrbjo za njegovo opremo. Vendar pa se vse še temeljiteje začne z urjenjem. Ko je vojak na urjenju, mora izpolnjevati ukaze in se učiti. Vsaka nova informacija, ki si jo zapomni, mu kasneje lahko reši življenje. Zato je pri urjenju disciplina ključnega pomena. Vojaški vodje skušajo čim več svojega znanja prenesti na vojake, hkrati pa so jim zgled discipliniranega vojaka. S svojim zgledom namreč vodja doseže veliko več kot samo z avtoriteto. Zato je zelo pomembno, da je odnos med vodjem in podrejenim dober in da se med njima vzpostavi zaupanje.

Ključne besede: disciplina, vojaška disciplina, vojaški vodja.

MILITARY DISCIPLINE

In my thesis I am going to write about discipline in civil environment, with special focus on military discipline. Discipline in armed forces is very important. Modern weapons are becoming increasingly complicated, which is why soldiers have to practice more and more. It often happens that soldiers have to fight in extreme conditions, where discipline is especially important. Within armed forces discipline starts with simple tasks like getting up early in the morning, making beds, and taking care of equipment. However, real discipline starts when soldiers are training on field. During practice, soldiers have to obey orders and they need to learn as much as possible because each piece of information can possibly save lives. Leaders have a very important role in soldier life. They have to be their role models and need to teach soldiers as much as possible. Leaders have to be disciplined as well, because they can achieve much more as role models than with force and authority. So it is very important that leaders are in good terms with their subordinates and that they trust each other.

Ključne besede: discipline, military discipline, military leader.

KAZALO VSEBIN

1. UVOD	7
2. METODOLOŠKI OKVIR IN HIPOTEZI	9
2.1 PREDMET IN CILJ PREUČEVANJA	9
2.2 HIPOTEZI	10
2.3 METODOLOGIJA	10
3. DISCIPLINA IN VOJAŠKA DISCIPLINA	11
3.1 DEFINICIJE	11
3.2 RAZPRAVA O DISCIPLINI	17
3.2.1 Disciplina v šoli	19
3.2.2 Disciplina in vodenje	20
3.3 VOJAŠKA DISCIPLINA	21
3.3.1 Vojaška disciplina in vojaško vodenje	22
3.3.1.1 Samodisciplina	24
3.3.1.2 Samozaupanje	24
3.3.2 Vojaška disciplina in skupinsko delo	25
3.3.3 Nedisциплиna in razkroj vojske	26
3.4 PRAVNI VIDIKI VOJAŠKE DISCIPLINE	27
4. VOJAŠKA DISCIPLINA SKOZI ZGODOVINO	30
4.1 ZGODOVINA	31
4.2 KAKO SO VIDELI VOJAŠKO DISCIPLINO	32
4.2.1 SUN TZU	32
4.2.2 KSENOFONT	34
4.2.3 VECECIJ RENAT FLAVIJ	35
4.2.4 NICCOLO MACHIAVELLI	37
4.2.5 MAURICE DE SAXE	38
4.2.6 FRIDERIK II. VELIKI	39
4.2.7 GEORGE SMITH PATTON mlajši	41
4.2.8 GEORGE CATLETT MARSHALL	42

5. ČASTNIKI SLOVENSKE VOJSKE O VOJAŠKI DISCIPLINI (REZULTATI ANKETE).....	45
6. ZAKLJUČEK.....	68
6.1 PREVERJANJE HIPOTEZ.....	69
7. VIRI:.....	71
8. PRILOGA.....	74
8.1 PRILOGA A: ANKETA O VOJAŠKI DISCIPLINI.....	74

KAZALO TABEL

Tabela 5.1: Spol anketiranca	45
Tabela 5.2: Starost anketiranca	46
Tabela 5.3: Koliko let ste že zaposleni v Slovenski vojski?	47
Tabela 5.4: Ali po vašem mnenju obstajajo razlike med »navadno« in vojaško disciplino?... 48	
Tabela 5.5: Koliko je po vašem mnenju pomembna disciplina v vojski.....	49
Tabela 5.6: Ob kršitvah discipline se mora nadrejeni vedno pogovoriti s kršiteljem	50
Tabela 5.7: Kršitev vojaške discipline vedno zahteva ostre kazni.....	51
Tabela 5.8: Ob kršitvah vojaške discipline je vedno mogoče postopati po pravilnikih.....	52
Tabela 5.9: Ali poznate sankcije za kršenje discipline v SV?.....	53
Tabela 5.10: Ali bi po vašem mnenju morale obstajati razlike v disciplini v primeru različnih situacij (bojne naloge, mirovne operacije, urjenje v mirnodobnem času, ...) npr. manjša formalnost pri izvajanju postopkov in podobno?.....	54
Tabela 5.11: Ali je po vašem mnenju potrebno za disciplinirano enoto imeti tudi discipliniranega vodjo?	55
Tabela 5.12: Ali je pomembnejša disciplina, ki jo posameznik ponotranji ali tista, ki se ji podvrže zaradi formalne avtoritete vodje?	56
Tabela 5.13: Koliko je po vašem mnenju pomembna disciplina v vojski?.....	61
Tabela 5.14: Koliko se strinjate z naslednjimi trditvami?.....	62
Ob kršitvi discipline se mora nadrejeni vedno pogovoriti s kršiteljem.....	62
Tabela 5. 15: Koliko se strinjate z naslednjimi trditvami?.....	63
Kršitev vojaške discipline vedno zahteva ostre kazni.....	63

Tabela 5.16: Koliko se strinjate z naslednjimi trditvami?.....	64
Ob kršitvah vojaške discipline je vedno mogoče postopati po pravilnikih.....	64
Tabela 5.17: Ali je pomembnejša disciplina, ki jo posameznik ponotranji ali tista, ki se ji podvržejo zaradi formalne avtoritete vodje?.....	66

KAZALO GRAFOV

Graf 5.1: Spol anketiranca.....	44
Graf 5.2: Starost anketiranca.....	45
Graf 5.3: Koliko let ste že zaposleni v Slovenski vojski?.....	46
Graf 5.4: Ali po vašem mnenju obstajajo razlike med »navadno« in vojaško disciplino?	47
Graf 5.5: Koliko je po vašem mnenju pomembna disciplina v vojski.....	48
Graf 5.6: Ob kršitvah discipline se mora nadrejeni vedno pogovoriti s kršiteljem.....	49
Graf 5.7: Kršitev vojaške discipline vedno zahteva ostre kazni	50
Graf 5.8: Ob kršitvah vojaške discipline je vedno mogoče postopati po pravilnikih	51
Graf 5.9: Ali poznate sankcij za kršenje discipline v SV?.....	52
Graf 5.10: Ali bi po vašem mnenju morale obstajati razlike v disciplini v primeru različnih situacij (bojne naloge, mirovne operacije, urjenje v mirnodobnem času, ...) npr. manjša formalnost pri izvajanju postopkov ipd.?.....	53
Graf 5.11: Ali je po vašem mnenju potrebno za disciplinirano enoto imeti tudi discipliniranega vodjo?	54
Graf 5.12: Ali je pomembnejša disciplina, ki jo posameznik ponotranji ali tista, ki se ji podvrže zaradi formalne avtoritete vodje?	56

1. UVOD

»Disciplina je mati vojaške spretnosti.«

Aleksander Vasiljevič Suvorov

V današnjem času vse več ljudi živi v mestih. Tako se pogosto dogaja, da postajajo mesta prenatrpana in se skoraj na vsakem koraku zaletavamo eden v drugega. Zamislimo si, da ne bi imeli pravil. Kakšen nered bi nastal v takem primeru! Zato se starši in vzgojne organizacije trudijo, da čim bolj vzgajajo mlade. Tako da bo vsak dobro vedel, kaj sme početi in česa ne. Zelo pomembno vlogo pri tem igra tudi disciplina. Le-ta omogoča ohranjanje reda in miru.

Prav tako si verjetno ne moremo zamisliti, kakšna bi bila vojaška organizacija brez discipline. Vojaška organizacija je prav poseben in zelo kompleksen družbeni sistem. Zato se tudi vojaška disciplina razlikuje od »navadne«. Disciplina se v vojski začne takoj, ko rekrut vstopi v vojaško organizacijo. Takrat mora posameznik spremeniti način življenja in mišljenja. Izpolnjevati mora vsa povelja, tudi tista, ki se mu zdijo nesmiselna. Spremenijo se vrednote in norme. Tudi svoboda govora izgine. Vojak se mora podrežati svojemu nadrejenemu in vestno izpolnjevati svoje dolžnosti. Brezpogojno mora slediti navodilom in izvrševati ukaze. To pa je mogoče samo po daljšem vojaškem urjenju. V času urjenja se vojak nauči poslušnosti. Čeprav se pogosto zdi, da je urjenje na poligonu dolgotrajno in da so večkratne ponovitve nepotrebne, se za vsem tem skriva zelo pomembno dejstvo. Večkrat ko vojak ponovi določen gib, večkrat kot sliši ukaz in se nanj pravilno odzove, večje so možnosti za njegovo preživetje v času boja. Vsa urjenja stremijo k temu, da bi vojak vse te vaje čim bolj ponotranjil in bi se začel odzivati čim bolj nagonsko. Discipliniran vojak namreč pravilno ukrepa tudi takrat, kadar tega noče. Na ta način se doseže, da je vojak na bojišču manj obremenjen z osnovami bojevanja in ima čas, da se posveča drugim zahtevnejšim nalogam.

Zelo pomembno vlogo v življenju vsakega vojaka ima tudi njegov vodja, saj disciplina ne pomeni samo dajanje in izpolnjevanje ukazov, ampak je veliko bolj zapleten postopek. Vojaški vodje s svojim zgledom veliko bolje disciplinirajo vojake kot pa z najrazličnejšimi sankcijami. Vodje, ki imajo močne vrednote ter so disciplinirani in na ta način dober zgled, bodo vzgojili vojake, ki bodo prav taki. Skupaj bodo nato ustvarili disciplinirano enoto, ki bo med seboj močno povezana in se bo stalno izpopolnjevala. Uspešen vodja je tisti, ki doseže, da njegovi podreženi disciplino ponotranjijo in se ji ne podrežajo samo zaradi strahu pred avtoriteto. Na ta način bodo vojaki ohranjali red in povezanost med seboj tudi v primeru, ko njihov nadreženi ne bo prisoten. To se zelo dobro pokaže v času bojevanja, ko je okoli

vojakov veliko strašnih dogodkov in so na robu obupa, živčnega zloma in drugih zdravstvenih problemov. V takih primerih bodo vse to lažje prebrodili, ker je disciplina iz njih naredila stroje, ki se na dogajanje okoli sebe odzivajo podzavestno. Zato je disciplina v času vojne življenjskega pomena.

Zanimivo je, da je besedno zvezo vojaška disciplina zelo pogosto slišati tudi v vsakdanjem življenju in ne nujno v povezavi z vojsko. Ko pa skušamo o tem zvedeti malo več, ugotovimo, da literature ni veliko. Še posebej slovenske, saj je o tej temi napisanih le nekaj člankov. Zato sem se odločila, da bom v diplomski nalogi predstavila vojaško disciplino. Osredotočila se bom na to, kaj vojaška disciplina je, kako se razlikuje od »navadne« discipline in kakšna je povezava med vojaško disciplino in vojaškim vodenjem. Preko različnih znanih zgodovinskih oseb, ki so z vojno zgodovino močno povezane, bom nato predstavila vojaško disciplino v času različnih obdobj. V zadnjem poglavju bom s pomočjo ankete opisala, kakšno mnenje imajo in kako vidijo disciplino v vojski slovenski vojaški poveljniki.

2. METODOLOŠKI OKVIR IN HIPOTEZI

2.1 PREDMET IN CILJ PREUČEVANJA

Kot je že iz naslova razvidno, se bom v diplomski nalogi osredotočila na vojaško disciplino. Vojska je posebna organizacija, ki se od civilne močno razlikuje. V vojski je zelo poudarjena hierarhija odnosov, vsak natančno ve, kdo je njegov nadrejeni in kdo njegov podrejeni. Prav tako je tudi velika razlika v komuniciranju. V vojaški organizaciji večina komunikacije poteka preko ukazov in ne s pomočjo demokratične debate. Razlike so tudi v normah in vrednotah. Nekatere vrednote, ki bi bile v civilnem okolju lahko neprimerne, so v vojaški organizaciji celo zaželeni. Seveda pa so te razlike pričakovane, saj nobena druga organizacija človeka ne uri za to, da bi ubijal in bil posledično tudi ubit.

Tako kot je razlika med vojaško in civilno organizacijo, je razlika tudi med vojaško disciplino in »navadno« disciplino. Velikokrat se nam ob besedni zvezi vojaška disciplina rodi v glavi slika strogosti, strogega nadrejenega, ki svojo voljo doseže s pomočjo ukazovanja in zastrahovanja. Pa je to res vse, kar je vojaška disciplina?. Zanima me, ali je disciplina sprejeta zaradi strahu pred nadrejenim in zaradi strahu, ki ga predstavlja kaznovanje, ali pa je vojaška disciplina pozitiven koncept, ki ga posamezni pripadnik oboroženih sil ponotranji in ga sprejme kot nekaj samo po sebi umevnega in se zato drži pravil in spoštuje ukaze, saj bi kršenje le-teh pomenilo kršenje njegovih osebnih vrednot in norm. Opisala bom tudi povezavo med vojaškim vodenjem in disciplino, kako se disciplino najbolje zagotavlja in kakšna je pri tem vloga vodje. S pomočjo zgodovinopiscev bom prikazala tudi pomen vojaške discipline v različnih vojskah. Na koncu bom predstavila, kakšne poglede so imeli na disciplino včasih in kako gledajo na disciplino danes.

2.2 HIPOTEZI

H1: Vojaška disciplina skozi različna obdobja nima enakega pomena, saj je v zadnjem času poudarek na disciplini veliko večji.

H2: Vojaški vodja je tisti, ki zagotavlja ustrezno vojaško disciplino v času urjenja in v času oboroženega boja.

2.3 METODOLOGIJA

Pri raziskovanju aktualnega problema sem uporabila več različnih metod. Na začetku sem se lotila zbiranja virov in sem skušala poiskati čim več virov, ki so povezani s to tematiko. Iskala sem tako pisne kot internetne vire, nato sem analizirala problem. Glavna metoda, ki sem jo pri tem uporabila, je analiza primarnih (zakoni) in sekundarnih (knjige, članki,...) virov. V drugem delu diplomske nalog sem uporabila zgodovinsko analizo, s pomočjo katere sem opisala spremembe različnih pogledov na vojaško disciplino v času različnih zgodovinskih obdobj. Nazadnje sem uporabila še anketo, in sicer kombinacijo odprtih in zaprtih vprašanj. Z izbranimi metodami sem poskušala čim bolje analizirati in predstaviti glavno temo, to je vojaška disciplina.

3. DISCIPLINA IN VOJAŠKA DISCIPLINA

V prvem poglavju sem se osredotočila na disciplino in na vojaško disciplino. Na začetku sem navedla nekaj definicij, ki so zelo tesno povezane s tema dvema pojmomoma. Nato sem podrobneje predstavila disciplino v civilnem, ne v vojaškem okolju. Disciplina se v tem delu najbolj nanaša na vzgojo otrok in mladostnikov in s tem tudi na probleme z disciplino v šoli. Del poglavja je posvečen tudi vodenju in disciplini, vendar je to v večjem delu podrobneje razdelano pri podpoglavju vojaške discipline.

Pri vojaški disciplini sem se na začetku osredotočila na disciplino samo, nato sem opisala še disciplino v povezavi z vodjo in skupino. Zelo močan vpliv na disciplinirano skupino ima vodja sam. On je tisti, ki skupino lahko disciplinira in nato to disciplino preko sebe kot vzornika vzdržuje naprej. Vojaki se bodo veliko lažje zgledovali po vodji, ki je discipliniran in odločen in bodo tudi sami ostali disciplinirani. Problem pa nastane, kadar začne disciplina popuščati, še posebej, če se to začne dogajati v času oboroženega boja. To lahko vodi v paniko in kasneje tudi v razpad vojske. Na koncu poglavja sem navedla tudi sankcije, ki se uporabljajo v primeru kršenja vojaške discipline v Slovenski vojski.

3.1 DEFINICIJE

Slovar tujk (Verbinc1987: 150) definira disciplino na dva načina. Prvi način je, da je disciplina red, (strogost) rednost, tj. podrejanje kakemu redu ali predpisom; poslušanje ali pokorščina. Drugi pa pravi, da so to predpisi ali pravila o vzdrževanju reda (v šoli, vojski, stranki).

Glede na Leksikon (Leksikon 1988: 303) je disciplina red, ki se vzdržuje, ne na podlagi pokornosti in strahu, ampak iz prepričanja, da je takšno stanje neobhodno potrebno za normalno življenje in delo posameznika v družbeni skupnosti. V Leksikonu najdemo tudi definicijo disciplinskih ukrepov, ki so z disciplino močno povezani. To so ukrepi, ki jih lahko izreče disciplinska komisija v disciplinskem postopku, kadar ugotovi, da je delavec odgovoren za kršitev delovnih obveznosti ali drugo kršitev delovne discipline. Disciplinski ukrepi so: opomin, javni opomin, razporeditev na druga dela oziroma naloge, denarna kazen in prenehanje delovnega razmerja kot najstrožji disciplinski ukrep.

V Slovarju tujk (Verbinc 1987: 150) zasledimo definicijo disciplinarne kazni in disciplinarnega sodišča. Disciplinarna kazen je kazen za prekrške v službi ipd., ki jo izrečejo pristojni organi na podlagi predpisov. Disciplinarno sodišče pa je posebno sodišče, ki kaznuje nameščence ipd. za hujše disciplinske prekrške.

Po pravilih o službi v slovenski vojski je vojaška disciplina v slovenski vojski brezpogojno, natančno, pravilno in pravočasno izvrševanje vojaških dolžnosti v skladu s predpisi, pravili službe ter akti vodenja in poveljevanja. Garbova (Garb 2007, radijska oddaja) pa vojaško disciplino definira kot izvajanje nalog in ukazov nadrejenih ob spoštovanju predpisanega reda, običajev organizacijskih in zakonskih predpisov. Je obnašanje posameznika in enote skladno z dobljeno nalogo in obstoječimi normami. Eno najobsežnejših definicij podaja International Military and Defense Encyclopedia (IMADE 2002: 767), ki opisuje tri pomene vojaške discipline. Vsi trije se navezujejo na oborožene sile Združenih držav Amerike. Prvi se nanaša na kaznovanje zaradi kršenja ukazov ali določil.

Drugi pomen vojaške discipline razlaga združenje osebnega in nacionalnega interesa. Ta disciplina je v posameznika ukoreninjena kot spoštovanje do avtoritete in nadrejenih, do vodij in kot predanost do sovojakov. Dobro discipliniran posameznik uboga zaradi notranjih nagibov in ne zaradi strahu pred kaznijo.

Tretji pomen govori o tem, da disciplina naredi razliko med oboroženimi silami in drhaljo. Omogoča namreč oboroženim silam, da pripeljejo določeno silo do določene tarče v določenem času na določen prostor in na določen način. Rezultat discipline se kaže kot maksimalna škoda, povzročena sovražniku in hkrati minimalna škoda prijateljskim silam.

V boju je nasprotje discipline demoralizacija in panika, medtem ko je v mirnem času nasprotje apatija in nezmožnost pravočasne priprave na bojevanje. Zelo preprost premik konvoja z enega mesta na drugo potrebuje ure in ure disciplinirane vadbe. Brez discipline pa lahko tudi v času urjenja nastane veliko poškodb, tudi smrtnih.

Način, na katerega se zagotavlja disciplina ali je disciplina vzpostavljena zaradi notranjih nagnjenj ali zaradi zunanjega strahu, je v veliki meri odvisen tudi od tehnologije bojevanja. Zunanji pritisk, strah, je zelo priporočen pri manevriranju z množičnimi formacijami, kjer je zmaga tesno povezana z linijsko razporeditvijo. Na vojskovališčih, kjer se posamezniki bojujejo razkropljeno, pa je za zmago veliko bolj potrebna notranja disciplina. Bolj ko je bojišče razgibano, večja je potreba po ponotranjeni disciplini in po občutku pripadnosti.

Disciplina, ki temelji na strahu, ima dolgo zgodovino zaradi splošne vojaške obveznosti in velikih formacij. Problem se pojavlja tudi zato, ker je vse manjša populacija in skladno s tem tudi nižji kriteriji za vstop v vojsko. Zato se sprejme tudi nabornike, ki mentalno niso

najprimernejši. V takih primerih je disciplina, ki temelji na zastraševanju, najučinkovitejša. Če imamo opravka s sposobnejšimi osebami, je zelo zaželena disciplina, ki temelji na predanosti, saj je zmaga vse bolj odvisna od discipline, ki je ponotranjena in ne zastrašujoča. V prihodnosti bo disciplina veliko bolj povezana z vodenjem kot z vojaškim zakonom. Veliko bolj bo povezana z moralo, kohezijo in skupinskim delom. Vse manj pa bo temeljila na grožnji in kaznovanju.

Kako se je vojaška disciplina spreminjala, opisuje International Encyclopedia of Military History (International Encyclopedia of Military History 2006: 394–396). Vojaška disciplina je verjetno edina stalnica, ki je ostala v vojski od začetka oboroženega konflikta. Disciplinarne vojske so pogostokrat premagale večje in boljše opremljene nasprotnike prav zaradi neupogljivega sklepa in zmožnosti izpolnjevanja načrtov tudi v sovražnih okoljih. Zaradi odločnosti vojakov je bila vojska močna in tega so se zavedali tudi generali od Hannibala do Stonewalla Jacksona in od Napoleona Bonaparteja do Georgea Smitha Pattona. Ideja discipline v vojski ima tri prvotne poglede. Prvi pravi, da vojaška disciplina zajema težko urjenje z namenom, da bodo vojaki v težkih situacijah sposobni pravega odziva. Drugi pogled na vojaško disciplino je preko pogosto krutega kaznovanja. Ta naj bi zagotavljal nadzor nad izvajanjem ukazovanja, ki je zelo pomemben v času oboroženega konflikta. Tretji pogled pa je disciplina preko samodiscipline. Dejstvo je, da vojska, ki zmaguje, temelji na samodiscipliniranem vojaku, le na ta način lahko deluje v svoji popolni zasedbi.

Ker je disciplina v vojski zelo pomembna, so načini za vzdrževanje pogosto zelo kruti. Zato se vojaška organizacija velikokrat zelo razlikuje od navadnih civilnih organizacij, ki prav tako zagotavljajo disciplino. Ko se novinec vpiše v vojsko, vstopi v svet, v katerem je prva stvar zahtevanje in razvijanje discipline. Preko različnih psihičnih in fizičnih preizkusov posamezniki postanejo povezana borbena enota. Urjenje se začne kot predstavitev neke veččine, ki jo nato vestno ponavljajo, dokler jim ne pride močno v navado in zaradi tega delujejo nagonsko. Te veččine nato še dlje urijo, tako da so kasneje sposobni delovati tudi v ekstremnih razmerah, kot sta utrujenost in stres. Vojaški vodje so preko izkušenj ugotovili, da v stresnih situacijah najbolje delujejo vojaki, ki reagirajo nagonsko. Pri njih je najmanj možnosti, da bi doživeli živčni zlom.

Tradicionalno so se ponavljajoči ukazi izvajali v obliki drila. Dril je zapleten sistem formacij in korakanja, ki se še danes pogosto uporablja na vojaških paradah in ceremonijah, vendar pa se je začel kot ključen del vojaškega bojevanja. Začetki drila so povezani z izumom strelnega orožja. Strelno orožje je bilo zelo nenatančno in uporabno samo za bližinsko bojevanje. Tako so vodje s pomočjo drila v salvah streljali na sovražnikove formacije. V takih bojih so

zmagovale vojske, ki so bile disciplinirane ne glede na kaos, ki jih je obdajal. Še naprej so obdržale formacijo in se gibale in streljale kot eden. Z nadaljnjim razvojem orožja pa je dril začel izgubljati svoj pomen. Vendar ga moderne vojske uporabljajo še danes, saj z njim zagotavljajo disciplino, povezanost vojakov in nagonsko odzivanje na ukaze nadrejenih.

Drugi način, kako privzgojiti disciplino vojakom, je s pomočjo kaznovanja. Ker se vojaki bojijo fizičnega ali psihičnega kaznovanja, se trudijo biti čim uspešnejši. Rimljani so imeli prvi znani zakonik, ki je kaznoval vojaka zaradi zanemarjanja dolžnosti. Kruti načini kaznovanja so se dolgo obdržali. Ne samo zaradi tega, da bi si tisti, ki je bil kaznovan, to dobro zapomnil, ampak tudi zato, ker se je disciplino lahko zagotavljalo z zgledom. Vsak je vedel, kaj ga čaka, če bo kršil pravila. Zelo pogosto se je za kaznovanje uporabljalo tudi zasramovanje vojaka, ki je naredil napako. Tudi ta oblika kaznovanja je potekala javno, tako da so ga lahko zasramovali tudi sovojaki, kar naj bi skupino močnejše povežalo med seboj. Ker je največji prekršek dezertacija, so z zasramovanjem skušali preprečiti pobege in čim bolj povezati vojake v enotno skupino. Že Friderik II. Veliki dejal, da se morajo vojaki bolj bati svojega nadrejenega kot sovražnika. Tako se je disciplina dolgo časa vzpostavljala na podlagi strahu.

Kasneje pa se začne vse bolj poudarjati samodisciplina. Privzgojiti samodisciplino vojaku je naloga njegovega nadrejenega. Urjenje se začne že prvi dan. Vodja ve, da če se bo vojak navadil na osebno higieno, na čiščenje orožja in podobne zadeve ter bo to opravljal nagonsko, se bo na bojišču lahko posvečal drugim pomembnejšim rečem. Na ta način se bodo izognili tudi različnim problemom zaradi bolezni, neugodja ali nezadostne prehrane in bodo lahko močno povečali učinkovitost bojevanja.

Disciplino definira tudi International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (International Encyclopedia 2001: 9873), ki pravi, da je disciplina urjenje, indoktrinacija in vzpodbujanje določenega vedenja, ki je kasneje nagrajeno. Tako vedenje vojaki ponotranjijo, saj drugače sledijo različne oblike sankcij, ki so ponavadi v poduk ostalim vojakom.

Disciplina se skozi čas spreminja. Prav tako je drugačna od kulture do kulture in tudi glede na geografsko lego države. Zato je zelo težko pričakovati, da bi en opis zajel vse oblike disciplin. Lahko pa s pomočjo posploševanja orišemo splošen pojem discipline. V vsaki vojaški enoti je disciplina ključnega pomena. Največkrat se disciplino v vojski doseže s kombiniranjem ponavljanja, fizičnih in mentalnih izzivov ter s kaznovanjem za nedoseganje standardov. Ti trije dejavniki so med seboj močno prepleteni. S pomočjo teh dejavnikov se namreč skupina oblikuje v povezano enoto.

Vojake se pogosto spodbuja, da skupaj živijo in se prehranjujejo, da bi na ta način med seboj ustvarili močno vez, ki jim bo v pomoč pri premagovanju različnih ovir, s katerimi se bodo v življenju še srečali. Prav tako se vojake spodbuja, da dosežejo čim boljše rezultate pri delu z orožjem ter da čim boljše skrbijo zase in za svojo opremo. Tega pa se ne spodbuja samo zaradi boljše učinkovitosti, temveč tudi zato, da se izboljšata nadzor in poveljevanje na bojišču ter zato, da so vojaki pripravljene na dolge pohode. Pri tem pa ne zbolijo in se ne pritožujejo nad neudobjem. Če bodo vojaki sami skrbeli za osnovne potrebe, obleko in higieno, se bodo lahko njihovi nadrejeni posvečali drugim pomembnim stvarim.

Ko se urjenje konča, je disciplina tista, ki drži skupaj enoto in vzpostavlja povezanost in uspešnost. Posamezniki se zavedajo svojih dolžnosti tudi zaradi vezi med sovojaki in zaradi močne samodiscipline, ki jim je bila privzgojena v času urjenja. Nekateri vojaki pa so disciplinirani samo zaradi strahu pred sankcijami. Taka oblika discipline se najočitneje pokaže, ko vojak zapusti svojo skupino v času krize. Kadar se je to zgodilo, so posameznike kruto kaznovali, da bi se to čim manjkrat ponovilo. Vendar statistike kažejo, da tudi s kaznovanjem niso dosegli želenega učinka.

V modernih demokracijah je vojaška disciplina močno povezana z družbo, v kateri oborožene sile služijo. V oboroženih silah morajo biti vojaki veliko bolj podvrženi disciplini kot ostali uslužbenci. Tako vidimo, da je disciplina ključnega pomena, saj povezuje enoto med seboj. Zelo cenjena je v vojski tudi samodisciplina, ki temelji na vrednotah, časti, moralnih obvezah in profesionalnem odnosu.

Meje vojaške discipline se ponavadi postavljajo tudi s pomočjo vojaškega zakona. Opredelitev zakona po Britannici (Britannica 2002: 243) je, da se vojaški zakon dotika tudi zadev, ki podpirajo disciplino v oboroženih silah. Ta zakon v nobenem primeru ne odvezuje vojaških oseb njihovih dolžnosti, ki jim jih nalagajo civilni zakoni ali drugi meddržavni zakoni. V vseh oboroženih silah je nujno potreben disciplinarni zakon, ki zagotavlja, da se upošteva voljo nadrejenih vodij. O vojaški disciplini je govoril tudi Janez Drnovšek. Po njegovem mnenju je vojaška disciplina usposobljenost, ki jo je treba zagotavljati na podlagi spoštovanja človeka. To pomeni brez šikaniranja, brez različnih anomalij, ki so nam znane iz zgodovine. Danes je potrebno graditi na človeku, na posamezniku, ki je vreden in deležen spoštovanja in ki svoje naloge opravlja z voljo, pripravljenostjo in tudi z veliko mero iznajdljivosti ter kadar je to potrebno, tudi ustvarjalnosti. Odnosi, ki bodo temeljili na takšni podlagi, bodo obrodili veliko več sadov in s tem bo posledično kvalitetnejša tudi vojska. To pa se velikokrat pokaže tudi v kritičnih situacijah. (Drnovšek 2006)

Kadar posamezniki kršijo pravila, sledijo različne sankcije. Zato je potrebno razumeti, kaj so kazniva dejanja. Leksikon (Leksikon 1988: 1126) jih opredeljuje kot dejanja, ki pomenijo napade na dolžnosti do osebe; praviloma jih lahko storijo samo vojaške osebe. V mnogih državah so pravila v posebnem vojaškem kazenskem zakoniku. Tega v Sloveniji nimamo. Prav tako pa v Leksikonu najdemo definicijo vojaškega sodišča. To je redno sodišče, ki v mirnem času sodi pripadnikom oboroženih sil in tudi civilnim osebam za kršenje vojaških predpisov in zaradi delovanja v škodo obrambnih priprav. V vojnem času je to naglo sodišče, pogosto provizorično in rigorozno.

3.2 RAZPRAVA O DISCIPLINI

Večina ljudi živi v mestih in so med seboj zgneteni na manjšem območju. Težko si predstavljamo, kakšen kaos bi nastal, če ne bi upoštevali predpisov in zakonov, ki so namenjeni ohranjanju reda in miru. Zato mora biti vsak prebivalec dobro vzgojen in mora vedeti, kaj se sme početi in česa ne. Tukaj pomembno vlogo odigra osebna disciplina.

To je samo eden od razlogov, da se proces vzgoje in discipline začne že v zelo zgodnjem obdobju posameznikovega življenja. V učbeniku Psihologija (Musek in Pečjak 1997: 210) avtorja opišeta razvoj posameznika. Pravita, da se v nasprotju z živalmi ljudje rodimo zelo nebogljeni in odvisni od drugih oseb in od tega, kar se bomo naučili. Medtem ko zadovoljevanje osnovnih fizioloških potreb, kot so dihanje, hranjenje, gibanje idr., poteka po podedovanem instinktivnem in biološkem programu, se moramo vrste pomembnih oblik obnašanja šele naučiti. To velja zlasti za tiste lastnosti in obnašanja, ki so potrebne za vključevanje v družbeno skupnost. Tako postaneta za osebnostni razvoj posameznika pomembna proces vzgoje in socializacije na eni ter proces samooblikovanja na drugi strani. Smisel teh procesov je, da se posameznik usposobi za samostojno in odgovorno življenje med drugimi. Da pa je posameznik dobro usposobljen za samostojno življenje, da je dobro vzgojen, se je potrebno v veliki meri naslanjati tudi na disciplino. Tako je že Immanuel Kant velik pomen starševske vzgoje pripisal disciplini. Kant govori o treh stopnjah. Te prehajajo od vzreje, kar pomeni skrb in pozornost staršev, do otrok, preko (negativne plati vzgoje) discipline, ki otrokom živalsko naravo spremeni v človeško, zatre njihovo naravno dano divjost, do zadnje faze poučevanja (pozitivne plati vzgoje) (Vravnik 2005: 8).

V vzgoji v otroštvu Immanuel Kant loči dve obdobji. V prvem, zgodnjem, je otroka potrebno naučiti pokorščine in pozitivne ubogljivosti. Na naslednji stopnji pa se mu dovoli, da misli sam in da uživa določeno svobodo, vendar pa mora še vedno ubogati pravila. Prvo obdobje, obdobje mehanske vzgoje – discipliniranja, je nujno obdobje podreditve. Podreditev je lahko negativna ali pozitivna. Negativna pomeni, da je otrok obvezan narediti nekaj, kar želijo drugi, drugače bo kaznovan. Pozitivna pa pomeni, da otrok naredi nekaj, kar mu rečejo, ker ne zna sam soditi. Bistvo kantovskega moralnega subjekta je, da je podvržen nekemu notranjemu glasu vesti, ki določa njegovo moralno delovanje. Kantova teza je, da človek po naravi ni moralno bitje, to postane šele takrat, ko njegov razum razvije idejo dolžnosti in zakona. Razumsko podrejanje pravilom dolžnosti je namreč tisti prag, ki loči odraslega od otroka. Toda do razumske ubogljivosti, podreditve zakonom, ki je značilna za moralni subjekt,

pridemo le preko mehanične podreditve. Le tako se dolžnost ponotranji in postane instanca nadjaza.

Immanuel Kant vidi tudi povezavo med disciplino in posameznikovo svobodo. Po njegovem mnenju je pogoj človekove svobode njegova spokornost. Kant meni, da je huje pri vzgoji zanemariti disciplino kot kulturo. Nekulturen človek je surov, nediscipliniran pa je nepokoren. Tako lahko sklepamo, da je disciplina prvi pogoj kulture in poučevanja. Otrok se lahko nauči misliti le, če je discipliniran, torej pokoren. Z disciplino je otrok podrejen zakonom človeštva in čuti njihovo oviro (Salecl 1991: 98–99). Disciplina je po Kantu ključno obdobje vzgoje, ki človeka naredi pokornega in podrejenega družbenim zakonom. Preko discipline se vzpostavi moralno bitje, tako da preko zunanje prisile oblikuje nadjaz, ki vodi njegovo vest. Preko tega država vstopa na posameznikovo območje in ga kontrolira (Vravnik 2005: 8).

Z vzgojo in posledično z disciplino se je ukvarjal tudi Jean Jacques Rousseau. Podobno kot Immanuel Kant je J. J. Rousseau skušal ugotoviti, kako je treba vzgajati otroke. Njegove izjave o pomenu vzgoje otrok so Kantovim zelo podobne, vendar se v določenih stvareh razhajata. Bil je mnenja, da bi se glede na obstoječo cerkveno in tudi razsvetljsko doktrino vzgoja morala korenito spremeniti, če bi hotela še naprej uspešno opravljati svoje »naravno« poslanstvo. J.J. Rousseau ne pristane niti na katoliški koncept nasilnega izganjanja otrokove pokvarjene narave, niti na razsvetljski koncept discipliniranja volje in zgodnjega kultiviranja otrokovih moralnih stališč. J.J. Rousseau pa ni kritiziral le krščanskega pojmovanja otrok, temveč tudi obstoječe vzgojne prakse. V svojem delu *Emil* je napadel samostanski koncept vzgoje in zagovarjal družinsko vzgojo, ki je bila takrat bolj prisotna v protestantskem okolju. Kritiziral je tudi »kantovski« koncept discipliniranja otrokove volje, saj je menil, da slaba človekova nagnjenja niso plod otrokove narave, temveč napačne vzgoje (Kroflič 1997: 204–208).

Disciplina je že kar nekaj časa predmet obravnave in je v posameznikovem življenju zelo pomembna. Tako je tudi danes, ko disciplina v bistvu pomeni neko varnost za posameznika in družbo, saj omogoča varnejše delovanje in gibanje vseh. Iris Ucman (Ucman 1999) jo deli na zunanjo disciplino, ki je izražena v redu, zahtevah, kontroli in slogu življenja, ter na notranjo, ki označuje osebno lastnost. Ena temeljnih vzgojnih težav, s katero se danes srečuje veliko vzgojiteljev, je, kako doseči ravnotežje med tema dvema disciplinama, zunanjimi predpisi, vsiljenim redom, nadzorom ter zavestnim sprejemanjem teh vrednot in delovanjem v skladu s tem. Pri discipliniranju posameznikov se lahko pojavijo problemi. Eden bolj perečih problemov je, da se disciplina lahko na eni strani sprevrže v zelo strogo kontrolo, mehanično vzgojo, po drugi strani pa se spremeni v anarhijo. Cilj je doseči sredino med obema

skrajnostima in ustvariti disciplino, ki bi pomenila skladnost osebnih teženj z družbenimi potrebami. Na ta način bi vzgojili človeka, ki zavestno načrtuje in usklajuje svoje potrebe.

3.2.1 Disciplina v šoli

Verjetno največjo pozornost disciplini namenjajo prav v šoli. Kar pa ni presenetljivo, saj prav šola poleg družine opravlja temeljno socializacijsko funkcijo. Po mnenju Renate Salecl (Salecl 1991: 112–113) namen šole ni več samo posredovati otrokom določena znanja in sistem družbeno sprejetih pravil obnašanja, ampak tudi omogoča izražanje posameznikove individualnosti in razvija njegove osebne možnosti. Današnja etika je namreč drugačna od tiste, ki je prevladovala v 19. stoletju. Takrat so načela protestantizma zahtevala, da se otroke vzgaja v odgovorne, vztrajne in disciplinirane posameznike, ki si bodo s trdim delom in samoodpovedovanjem priborili družbeni položaj. Danes pa se otroke uči metode samoizpolnjevanja in izražanja lastne osebnosti. Šola prevzema vedno več vzgojnih funkcij, ki so jih nekoč opravljali starši. Po vsej verjetnosti se je ta koncept tako močno razširil tudi zaradi velikih sprememb v družbi. Včasih je bila družina primarna celica, ki je vzgajala svoje potomce. Starši so imeli več prostega časa, ki so ga preživeli skupaj z otroki. Danes pa so otroci pogosto prepuščeni sami sebi in je šola ena redkih ustanov, ki še socializira mlade. Tako se v šoli trudijo, da bi učenci razumeli, da je disciplina nujna za nemoteno delo in za boljše doseganje vseh ciljev. Prav zaradi tega je postalo discipliniranje učencev v današnjem času eden najzahtevnejših vzgojnih ciljev, saj gre pri tem za konflikt med težnjami posameznika in zunanjimi zahtevami. Zato zadovoljevanje potreb na socialno prilagojen način zahteva intenzivno vzgojno delo. Otrok namreč pogosto zaide v skušnjava samo zato, da bi se otrese dolžnosti in pritiskov in da bi na svoj način zadovoljeval svoje potrebe.

Danes je nasilje prepogosto. Zato je bistvo kakovostne šole zamenjava discipline, ki temelji na bolečih posledicah kršenja pravil, z disciplino, ki temelji na samoovrednotenju, na učenju boljših ravnanj in na razrednih dogovorih, ki jih sklenejo učenci sami. Zato ima šola v življenju posameznika zelo pomembno vlogo. Ne samo kot ustanova, ki posreduje znanje, ampak tudi zato, ker kolikor bolj šola posnema prakso resničnega sveta, toliko več otrok se bo naučilo učinkovito delovati v današnjem svetu (Anderson in Gossen 1995: 188–189).

3.2.2 Disciplina in vodenje

Pomemben del discipliniranja posameznika je tudi vodenje. Za uspešno vodenje mora imeti vodja razvite kompetence komuniciranja, obvladovati mora osebne odnose, motivirati posameznike in biti sposoben reševati različne konflikte. Predvsem pa je pomembno, da je vodja tudi sam discipliniran in s tem zgled ostalim. Vodja mora ljudi, ki jih vodi, prepričati, da je to, kar od njih zahteva, dobro tudi zanje. Kadar je podrejene v to težko prepričati ali če se upirajo tistemu, kar se od njih zahteva, postavijo vodjo v skušnjave, da bi cilj dosegel s takšnim ali drugačnim siljenjem. Do cilja lahko vodja pride s kaznovanjem, z nagrajevanjem ali celo z obojim. Vsak poskus vplivanja s pomočjo nagrade pa pomeni kontrolo. Čez čas vodeni to spozna in se lahko poskusom upre ali pa od njih postane odvisen. Obstaja pa več načinov vzdrževanja discipline.

Najpogostejši so naslednji trije pristopi:

1. Kaznovanje in vzbujanje občutka krivde sta načina, s katerima vodja pri svojih podrejenih izkorišča izogibanje neugodju, da doseže želeno vedenje
2. Tovariško ali prijateljsko približevanje podrejenemu in nagrajevalno pogojevanje sta dva načina, s katerima se skuša doseči zaželeno vedenje preko čustvene navezanosti ali drugih nagrad.
3. Pogojevalski pristop uporablja metodo pogojevanja. Oseba, ki je disciplinirana, spozna, da ima družba svoja pravila in omejitve. Kadar je vodja dosleden, se tisti, ki mu je discipliniranje namenjeno, nauči podrejanja, s čimer se izogne neprijetnostim

(Zupančič 1999: 19–20).

Alternativni način vzdrževanja discipline je tudi restitucija oziroma povračilo. To je tehnika, pri kateri lahko vodje zamenjajo svarila s posledicami za vodenje s samo-vrednotenjem. Zamenjava grožnje z vodenjem pomeni zamenjavo zunanje discipline z notranjo. Vedeti pa je treba, da se samo-disciplinirani posameznik vede disciplinirano tudi brez prisotnosti vodje. Tak posameznik je ponotranjil norme in vrednote, ki spodbujajo disciplino in zaradi tega je discipliniran tudi, kadar je brez nadzora. Samo-vrednotenje in raba tehnike povračila utrjujeta neprisilno okolje. V takem okolju posamezniki ne rešujejo težavnih nalog, da bi se ognili mukam ali zaradi pohvale, temveč iz samospoštovanja (Anderson in Gossen 1995: 189–200).

3.3 VOJAŠKA DISCIPLINA

Disciplina ima lahko v organizaciji več organizacijskih funkcij. Služi lahko kot neposreden kontrolni mehanizem, ki posameznikom omogoča, da se zavedajo, kaj je dovoljeno in kaj je v organizaciji pomembno. S pomočjo discipline se v sistemu vzpostavi meje, vzdržuje povezavo med skupino in njenim nadrejenim ter tudi poveča skupinsko identifikacijo. Organizacije se med seboj razlikujejo tudi glede na to, kakšno količino discipline nalagajo posamezniku. Te razlike so opazne pri formalni oziroma ceremonialni (salutiranje, uniforme,...) in funkcionalni disciplini (upoštevanje pravil, izpolnjevanje ukazov,...). Funkcionalna disciplina je namenjena boljšemu delovanju v določenih okoliščinah, medtem ko na formalno lahko gledamo kot na cilj sam po sebi (Caforio 2003: 242–243). V veliko pomoč disciplini je tudi birokracija. Pri tem se je treba zavedati, da ta dva pojma nimata vedno negativnega pomena. Birokracija, formalizacija delovnih aktivnosti in disciplina zagotavljajo strukturo v organizacijskem življenju. Na ta način se lahko zniža konflikte, dvoumnosti in strese. Posledično se zaradi tega dvigne delovno zadovoljstvo. V vojaškem okolju, kjer je varnost na prvem mestu, lahko pravila in spoštovanje le-teh odločajo o življenju in smrti (Recht in Soeters 1998). Tako kot v civilnem življenju je tudi v vojaškem disciplina predpogoj za uspešno delo. Pomeni namreč izvajanje nalog in ukazov nadrejenih ob spoštovanju predpisanega reda, običajev, organizacijskih in zakonskih predpisov. To pomeni, da gre za obnašanje posameznika in enote skladno z dobljeno nalogo in obstoječimi normami. Disciplino je treba razumeti kompleksno. Znani postopki "izsiljevanja reda", ki jih zagovarjajo klasične postavke o vojaški disciplini, se danes ocenjuje za škodljive, ker demoralizirajo posameznike in enoto. Vsak vojaški vodja si mora prizadevati pri svojih podrejenih razviti zavestno disciplino. Ta pa ne temelji samo na spremenjenem načinu obnašanja, ampak tudi na drugačnem razmišljanju (Lubi 2006: 105). Že leta 1879 je general John M. Schofield povedal, da se discipline ne sme zagotavljati s tiranijo in kaznovanjem. V oboroženih silah se disciplino gradi z urjenjem, s pravičnim nagrajevanjem oziroma kaznovanjem, z vlivanjem samozavesti, s spodbujanjem zaupanja med člani skupine in z ustvarjanjem inteligentne skupinske volje. Samozavest, zaupanje ter skupinska volja disciplinirane in povezane enote so ključnega pomena v boju. Z negativnim pristopom se vojsko veliko hitreje uniči, kot pa izpopolni. Veliko bolje je, da se daje ukaze s takim tonom glasu in na tak način, da se vojake spodbudi k izvrševanju. V nasprotnem primeru veliko hitreje pride do negativnega odnosa in do preziranja ukazov. Način ukazovanja pa si vodja vedno lahko izbere sam. Če se do svojih podrejenih vede spoštljivo, se bodo tako tudi oni do

njega. Nasprotno pa vodja, ki ne spoštuje svojih vojakov, tudi sam ni spoštovan. (Hesselbein in Shinseki 2004: 92–93).

Max Weber je na rigorozno disciplino gledal kot na nujni element vojske. Po njegovem mnenju sta edina uspešna elementa mehanični dril in močna integracija posameznika v skupino, ki nato posameznika prisilita v nadaljevanje ne glede na pogoje. Taka oblika prisilne integracije je močan element discipline, še posebno je to opazno v sistematično vodenih vojnah, in je uspešna v vseh okoliščinah, kjer ostale dolžnosti služenja propadejo. Njegov način razmišljanja močno odseva razmere tistega časa in prostora. Tak način discipliniranja bi bil dober samo v primeru, če v vojni ne bi prišlo do nikakršnih presenečenj, ki bi potrebovala improvizacijo vodenja (Osiel 2002: 218–220). Danes je disciplina v oboroženih silah veliko bolj samoumevna tudi zaradi neprestanega nadzora. Vojaki so pod stalnim nadzorom in zaradi tega nimajo veliko zasebnosti, s tem pa se tudi onemogoči deviantno vedenje, ki bi iz tega lahko izšlo. Vsekakor so enako pomembni tudi postopki, ki zagotavljajo samodisciplino; urjenje, dril, fizični trening, mentalna testiranja, zdravstveni pregledi in razni preizkusi. Moderen način discipliniranja zagotavlja manjšim skupinam, da so sposobne samostojnega bojevanja. Tak način tudi ne potrebuje toliko prisotnosti grožnje in kaznovanja v primeru neubogljivosti. Ker je tehnologija v vojski močno napredovala, so v oboroženih silah vse bolj potrebni dobro usposobljeni in motivirani vojaki. Moderen način gverilskega vojskovanja mora biti močno decentraliziran, saj je prisotno veliko akcij, ki se dogajajo za sovražnikovo črto. Zato so v takih okoliščinah potrebni visoko motivirani vojaki, ki jih ne ovirajo birokratska pravila (Osiel 2002: 210–221).

3.3.1 Vojaška disciplina in vojaško vodenje

Vojaško vodenje je proces usmerjanja vojaških enot in posameznikov pri uresničevanju postavljenih ciljev vojaške organizacije, ki ga izvajajo posamezniki ali vodstvena telesa. To je stalni proces zbiranja podatkov, njihovega analiziranja, sprejemanja odločitev, dodeljevanja nalog in pridobivanja vpogleda v dosežene rezultate (Lubi 2006: 97). Vojaškemu vodji se zdi koncept vojaškega vodenja pogosto zelo črno bel. Neka odločitev je lahko pravilna ali napačna, dobra ali slaba. Nanjo je lahko posameznik ponosen ali pa doživi popolno sramoto. In prav ta preprostost odločitve je vojaškim vodjem vodilna v vseh akcijah. Vsak vojaški vodja vsak dan stremi k čim boljšemu vodenju svojih podrejenih. Pri njihovem vodenju pa jih spremljajo tudi različne vrednote. Te so največkrat osnova vojaške organizacije. Vodje

tudi zagovarjajo seznam karakternih značilnosti, ki bi jih moral imeti vsak vojaški vodja. In ena izmed teh je prav gotovo disciplina. Za rekruta je definicija discipline takojšen in voljan odziv na vse ukaze, ki jih dobi od nadrejenega. Tak odnos pa je lahko pričakovan le v primeru, ko je discipliniran tudi vojaški vodja, ki disciplino zahteva, in ne samo njegovi podrejeni (Sims in Quatro 2005: 179–181).

Disciplino, ki jo posameznik pridobi z učenjem, urjenjem in z razvojem telesnih in moralnih sposobnosti, v današnjem svetu od vseh najbolj potrebuje vojak. Vendar pa se mora nadrejeni zavedati razlike med vsiljeno disciplino in spodbudno disciplino. Njegova naloga je, da pri vsakem posamezniku poišče njegove najboljše lastnosti in jih še naprej razvija ter mu na ta način nudi možnost za samospoštovanje. Dober nadrejeni bo v enoti razvijal tak odnos, da bodo podrejeni sami ohranjali red in povezanost (Arnejčič 2005: 29). Vendar vojaki od svojega vodje ne pričakujejo samo vodenja ampak tudi zgled. To je za vodjo velika odgovornost, a pri tem največkrat nima izbire, saj noben drug vidik vodenja ne zagotavlja večjega vira moči. Osebni zgled vodje vpliva na vojake veliko bolj kot kakršnakoli inštrukcija ali najostrejša disciplina (Lubi 2006: 110). Poveljnik pa je uspešen voditelj le, kadar je s svojim značajem in osebnostjo pri podrejenih sposoben doseči, da opravijo zadane naloge tudi v težkih in nevarnih okoliščinah. Vsak vodja se mora zato čim bolj približati podrejenim, tako da se le-ti seznanijo z njegovim načinom vodenja in razumejo, kako razmišlja in deluje (Pešec 2005: 33).

Problem pa je, če vodja zahteva takojšen odziv, sam pa ne živi podobno. Tako zahtevo doleti zelo mlačen odziv. Večina podrejenih bo zbrala svoje čete in predala ukaze dalje, čeprav jim jih je dodelil slab vodja. Vendar pa tega ne bodo naredili iz spoštovanja do vodje, ampak zato, ker so tudi sami del vojaške organizacije, v katero verjamejo in zaupajo. Ukaze izpolnijo zato, da bodo dosegli cilje te organizacije in da bodo podprli njene vrednote. V tem primeru pa se pojavlja vprašanje: Kdo je bolj discipliniran? Vodja ali vodeni?

Problemov z disciplino pa nimajo vojaški vodje, ki v vsaki akciji pokažejo svojo popolno predanost doseganju zadanega cilja misije in dobrobiti svojih podrejenih. Dober vodja ustvari okolje, v katerem zmanjša praznino med ukazom in izpolnjevanjem le-tega. Kasneje se to lahko pokaže kot zelo pozitiven rezultat na bojišču, kjer je zaradi tega posledično manj žrtev. Vojaški vodja, ki zahteva disciplino, mora biti vsekakor dobro samodiscipliniran. Tudi sam mora razumeti pritiske, ki jih nalaga na vojake. Iskati mora načine, da jim pomaga in jih mora vedno podpirati, saj se zaveda, da ni noben načrt dobro izpeljan, če podrejeni ne zaupajo v svojega nadrejenega in če ni discipline (Sims in Quatro 2005: 179–181).

3.3.1.1 Samodisciplina

»Srce vojaka je moralna disciplina. Ta disciplina je prepletana s fizičnimi in mentalnimi dosežki. Popolna disciplina premaga neprijetnost. Za fizično vzdržljivost pa je pogoj notranja moč.« William G. Bainbridge (FM 22-100 1999: 2–12)

Samodisciplinirani vodja je gospodar svojih nagonov. Samodisciplina namreč omogoča vojaškemu vodjem, da se vedno pravilno odločijo, ne glede na to, kako bo ta odločitev vplivala nanje ali na podrejene. Kadar so vodje pod močnim stresom v času bojevanja, so odrezani od svojih sobojevnikov in se bojijo za svoje življenje in ko se odločajo brez nasvetov ter brez zavedanja, kaj se okoli njih dogaja, morajo razmišljati trezno in reagirati razumno. V takih okoliščinah je samodisciplina ključnega pomena.

Prav tako je samodisciplina zelo pomembna v času miru, ko je potrebno dolgotrajno urjenje. Po dolgem in napornem urjenju lahko nadrejeni zahteva ponovitev celotne vaje, ker le-ta ni bila ustrezno opravljena. Kljub temu, da so vojaki že vsi izčrpani in je njihov čas, določen za urjenje, že davno potekel, se odpravijo in ponovijo vajo. Velikokrat taki pritiski uspejo samo zaradi samodiscipline vojakov. Samodisciplina pa ne pomeni, da vojaki niso nikoli utrujeni ali prestrašeni, navsezadnje so tudi oni samo ljudje. Pomeni pa, da bodo naredili, kar mora biti narejeno, ne glede na svoje občutke (FM 22-100 1999: 2–12).

3.3.1.2 Samozaupanje

Ena pomembnejših lastnosti vojaškega vodje je tudi samozaupanje, vera vase. Takrat posameznik verjame, da bo pravilno ukrepal v vsaki situaciji, tudi v taki, ko bo pod stresom in ne bo imel vseh informacij. To je sposobnost, ki si jo pridobijo s težkim delom in veliko izkušnjami. Samozaupanje imajo vodje, ki se svojih sposobnosti zavedajo in vanje zaupajo. Ne potrebujejo glasne potrditve vedno znova in znova, saj njihova dejanja govorijo dovolj glasno. Zelo pomembni so za skupine, kjer vojaki potrebujejo nekoga, ki ve, kaj hoče, razume situacijo, ve, kaj je treba narediti in to znanje tudi prenašajo naprej. Taki vodje vlivajo samozaupanje tudi svojim podrejenim. Na ta način zmanjšujejo tesnobo in nadzorujejo dvom, kar je v boju zelo pomembno. Prav zaradi povezanosti volje, samodiscipline in samozaupanja lahko vodje ukrepajo tudi v okoliščinah, kjer raje ne bi storili ničesar. Zaradi teh lastnosti lažje vplivajo tudi na svoje podrejene (FM 22-100 1999: 2–14).

3.3.2 Vojaška disciplina in skupinsko delo

»Disciplina prinese ponos enoti, « je dejal poveljnik čete v Puščavskem viharju. » Disciplina, prepletena s težkim, življenjskim urjenjem, je ključ do visoke morale in uspeha enote. Vojaki hočejo pripadati čim bolj opremljeni enoti in naloga vodje je, da to opremljenost zagotovi.« (Hesselbein in Shinseki 2004: 92)

Disciplina ne pomeni samo dajanje in izvajanje ukazov, ampak je veliko bolj zapleten postopek. Vodje, ki so disciplinirani in imajo močne vrednote, bodo vzgojili prav take vojake. Skupaj bodo ustvarili disciplinirano enoto, ki bo močno povezana in se bo stalno izpopolnjevala, se častno borila in odločno zmagovala. Disciplina je življenjskega pomena v času vojne. Če so vojaki disciplinirani, bodo nadaljevali bojevanje tudi takrat, ko bodo radijske zveze popolnoma odpovedale, ko se bo predvideni načrt sesul in v primeru, ko bo nasprotnik naredil nekaj povsem nepričakovanega. Neki major je disciplino opisal kot moralno, mentalno in fizično stanje, v katerem vsi vojaki sledijo volji svojega nadrejenega, ne glede na to, ali je ta prisoten ali ne. Disciplinirani vojaki pravilno ukrepajo tudi takrat, kadar tega nočejo. Prava disciplina zahteva ponavljajočo se in razumno ubogljivost, ki ohranja pobudo in deluje tudi, kadar vodja ni prisoten. Vojaki in civilisti, ki razumejo cilj misije, zaupajo svojemu nadrejenemu. Verjamejo v vrednote vojaške organizacije in zato bodo naredili pravo stvar, ker so resnično predani. V vojski je najvišja oblika discipline dosežena, ko vojaki popolnoma zaupajo v svojega vodjo. Verjamejo v misijo in tudi razumejo njen namen, spoštujejo skupino in v njej vidijo svoje mesto in imajo voljo, da misijo dokončajo. Taka oblika discipline je zelo potrebna v težkih trenutkih, saj na podlagi le-te posamezniki in skupine pridejo sami do rešitev. Dva dejavnika, ki zelo močno povežeta skupino med seboj, sta disciplina in stiska. Kadar so vojaki del povezane in disciplinirane enote, postanejo kot skupina veliko spretnejši, bolj motivirani in se lažje podredijo potrebam organizacije. Posamezniki, ki čutijo, da so del dobro izurjene skupine, vedno delujejo v dobro le-te. Zelo so samozavestni in se čutijo kot del nečesa privlačnega in pomembnega. Tako se člani skupine zavedajo, da je vsako njihovo dejanje pomembno in so zato zelo dobro samodisciplinirani (Hesselbein in Shinseki 2004: 92–93).

3.3.3 Nedisциплиina in razkroj vojske

V dobro organizirani vojski se samozavest vojaka krepi zaradi samozaupanja njegovega tovariša. Prav tako pa se občutje strahu krepi s strahom tistih, ki ga obkrožajo (Arnejčič 2005: 33). Psihološko-medicinske raziskave so razkrile, da se posamezni vojaki zlomijo zaradi pritiska, ki ga povzroči stres vojne. Vojaki namreč niso ves čas boja vojaki. Kadar kriza zajame armado ali manjšo enoto znotraj nje, se lahko pojavi situacija, v kateri vojaška disciplina in povezanost izgineta. V takem primeru formalna pravila poveljevanja zamenjajo pravila, ki se razvijajo v času krize. Prav tako pa tudi formalnega vodjo zamenja naključni, enota pa se spremeni v čredo oziroma drhal, sodrgo. Spremenijo se tudi cilji, ki postanejo vse bolj usmerjeni na pobeg iz dane situacije, v preživetje. To pa lahko pripelje do vojaškega razpada oziroma razkroja (Watson 1997: 13–17). V boju, ko so vojaki soočeni s kruto realnostjo (dim, smrad, strah, ...), ko postane bojevanje osebna izkušnja, še posebno v primeru, ko je bojevanje psihično, fizično in čustveno izčrpavajoče in postane preživetje posameznika vprašljivo, je zelo pomembna disciplina. Drugače se lahko zgodi, da vojaška nedisциплиina spodkoplje celotno poprejšnje vojaško urjenje. Prav tako pa je ogrožen tudi neformalni sistem povezovanja znotraj enote. Kadar vojska doživi popoln razpad, se začne porajati nova oblika, neorganizirana množica. V nasprotju z javnim, političnim in občasno vojaškim pričakovanjem urjenje in predhodne vojaške izkušnje niso vedno dovolj za vojaka, ki se sooča s krizo. Pravi preizkus ponavadi ni, ko vojak sreča svojega nasprotnika, ampak ko se začne bojevati s svojimi lastnimi strahovi. Kriza, ki grozi skupinskemu preživetju, je najbolj nenavadna sprememba za vojaka. V krizi se izgubijo še zadnja pričakovanja posameznika (civilista) in ga prevzame strah pred neznanim (Watson 1997: 21-26). Zato vojaška organizacija veliko svojih dejanj utemeljuje na čustvih, saj brez njih ni zmožna motivirati posameznikov za bojevanje. Zelo malo je namreč takšnih organizacij, ki bi svoje člane pripravljale tudi na to, da lahko umrejo. Priprave potekajo preko mehanične ali zavestne discipline. To pa pomeni urejeno in natančno izpolnjevanje navodil. Disciplina pomeni izurjenost za bojevanje in za skrivanje ter potlačitev neustreznih čustev, kot so strah, dolgčas, gnus, plašnost,... Prav tako pa se z disciplino spodbuja pozitivna čustva (pogum, lojalnost, pripadnost, zanos, navdušenost). Disciplina je posledica urjenja, ki naj bi iz ljudi delala stroje, sposobne podzavestno reagirati na dražljaje iz okolja. To podzavestno reagiranje je potrebno predvsem v primeru kritičnih trenutkov, ko se posameznik sreča s smrtjo, da ne doživi psihičnega zloma in da se zmanjša možnost posttravmatskega stresa (Jelušič 2002: 112–132).

3.4 PRAVNI VIDIKI VOJAŠKE DISCIPLINE

V vojaški organizaciji stremijo k čim hitrejšemu odzivu in opravljanju zadanih nalog. Zato je struktura zelo hierarhična in so člani zavezani ubogati ukaze nadrejenega. To je namreč nujno za nemoteno delovanje. Meja med izpolnjevanjem in neizpolnjevanjem ukazov na prvi pogled deluje kot zelo jasna. Vendar pa ni v vseh primerih tako. Zgodi se tudi, da morajo vojaki iti preko meja ukazov, da lahko določeno nalogo izpeljejo. Zato ima Republika Slovenija tudi zakon, ki določa, katere so resne kršitve in katere kršitve so samo drugačna interpretacija ukaza. V zakonu o Obrambi Republike Slovenije je 57. člen posvečen disciplinski odgovornosti. Ta člen jasno opredeljuje odgovornost in pravi, da so vojaške osebe disciplinsko odgovorne nadrejenemu za kršitev vojaške discipline. Navedene pa so tudi posamezne kršitve discipline, in sicer: neupravičena zapustitev ali nepravočasna vrnitev v vojaško enoto ali zavod, uživanje alkohola ali drugih omamnih sredstev, ki onemogočajo opravljanje vojaške službe, opustitev varnostnih in drugih ukrepov, ki lahko ogrozijo varnost moštva ali vojaškega premoženja, malomarno izvrševanje dolžnosti, odklonitev, neizvršitev ali nepopolna izvršitev dobljenega povelja, napačno poročanje ali prikrievanje podatkov v zvezi z vojaško službo ali opravljanjem določenih dolžnosti v zvezi z njo, neupravičeno sprejemanje daril ali kakršnihkoli koristi od podrejenih in drugih oseb v zvezi z vojaško službo, namerno povzročanje škode na vojaškem premoženju ter žaljivo ali nasilno obnašanje do podrejenih, predpostavljenih ali drugih vojaških oseb na istem položaju oziroma do civilnih oseb. Za te prekrške so v 58. členu predpisani tudi disciplinski ukrepi. To so opomin, javni opomin, prepoved izhoda iz vojaške enote ali zavoda v prostem času, podaljšano opravljanje dolžnosti v notranji službi ali premestitev v drugo enoto. Ti ukrepi, razen podaljšanega opravljanja dolžnosti, se lahko izrečejo tudi pripadniku rezervne sestave, kadar je v vojaški službi. V miru se lahko pripadnika rezervne sestave zaradi kršitve vojaške discipline, kadar je vojaški službi, predčasno odpusti iz enote. Kot disciplinski ukrep za kršitve vojaške discipline se vojaški osebi lahko odvzame tudi čin ali se jo razporedi na drugo ali nižjo dolžnost. Pripadniku stalne sestave se za kršitve vojaške discipline lahko izrečejo disciplinski ukrepi, predpisani za delavce v državni upravi in ukrepi iz prejšnjega stavka. V vojnem stanju pa se izrekajo le tisti disciplinski ukrepi, ki so smotrni in uresničljivi. Kot poseben disciplinski ukrep se lahko v vojnem stanju izreče zapor do 30 dni (ZOBR). Te ukrepe se izreče zato, da bi se vzgojno vplivalo na storilce in druge vojaške osebe ter da bi se zagotovila disciplina (Pravila o službi v slovenski vojski).

Obstajajo pa tudi primeri, ki omejujejo dolžnost poslušnosti v vojski. Vojakom ni potrebno izpolniti nezakonitih ukazov, ki so v nasprotju s kazensko zakonodajo. To so ukazi, ki kršijo mednarodno pravo, in ukazi, ki so nemoralni. Pravila o službi v Slovenski vojski vojaškim osebam prepoveduje izvršitev ukaza, ki je v nasprotju z mednarodnim vojnim pravom, oziroma, če je očitno, da bi z njegovo izvršitvijo storili kaznivo dejanje. Če podrejeni meni, da ukaz ni bil dan v povezavi s službenimi nalogami ali da je bil dan, da bi poniževal osebnost podrejenega ali spodbujal narodnostno oziroma versko nestrpnost, podrejeni nadrejenega opozori na posledice takšnega ukaza. Prav tako v miru podrejenemu ni treba izvršiti ukaza, ki pomeni neposredno nevarnost za njegovo zdravje in življenje, na primer, če se ukaz nanaša na delo s strupenimi snovmi brez zaščitnih sredstev, na delo, za katero oseba ni teoretično usposobljena, ali če pri izvrševanju ukaza ni mogoče zagotoviti niti najnujnejših varnostnih ukrepov. Pri tem pa ne gre za vojaško usposabljanje, pomoč ob naravnih in drugih nesrečah ali za sodelovanje v mednarodnih obveznostih oziroma za opravljanje bojnih nalog v miru. Nadrejeni ne sme izdajati ukazov, ki bi pomenili nagajanje podrejenim. Podrejeni morajo ukaz sicer izvršiti, vendar lahko po službeni poti ugovarjajo takšnemu ukazu (Garb 2007: 29).

V tem poglavju sem predstavila disciplino in vojaško disciplino. Ugotovila sem, da so med tema pojmomoma pričakovane razlike. Disciplina se v splošnem nanaša na vzgojo otrok in dopovedovanje, kaj je prav in kaj ne; kaj je dovoljeno storiti in kaj je prepovedano. Na ta način se mladostniki učijo meja, ki jim jih bodo vse življenje predstavljala različna pravila.

Pri vojaški disciplini pa je predvsem zelo pomembno zavedanje, da prav zaradi discipline ljudje ne umirajo. Disciplina je tista, ki rešuje življenja. Torej ne gre samo za meje, ki jih določa pravni sistem, ampak za vsakega posameznika, ki je pomemben vojaški organizaciji. Zato je poudarek na vojaški disciplini zelo velik. Disciplinirani morajo biti tako podrejeni kot tudi njihovi nadrejeni, saj se najlažje in najbolje disciplinira vojaka z zgledom. Vodja, ki bo dober, predan svoji nalogi in bo deloval po ukazih svojih nadrejenih, bo imel z vojaki veliko manj problemov, kot vodja, ki bo s svojimi vojaki ravnal kruto in nepravilno ter ne bo upošteval ukazov. Veliko boljše je, da je med vodjem in vojakom prijazen odnos, ki temelji na medsebojnem zaupanju in spoštovanju. Na ta način veliko pridobita tako onadva kot tudi celotna enota in vojska. Če vodja zaupa v svoje podrejene, bodo tudi oni začeli zaupati vase in to se bo kmalu poznalo na njihovem delu. Saj samozavesten človek največkrat veliko boljše izpelje zadano nalogo, ker verjame vase in ve, da bo nekaj storil prav. Ne dvomi v svoje odločitve in to mu daje moč in znanje. Zato je zelo pomembno, da se vojaški vodja zaveda, da je disciplina v vojski zelo pomembna, saj v času vojne rešuje življenja. Vedeti pa mora tudi, na kakšen način naj se disciplino zagotavlja. Vsekakor bo disciplina, ki je zgrajena na pozitivnem odnosu, doprinesla veliko več kot disciplina, ki se vzdržuje na podlagi grožnje in kaznovanja.

Problemi se lahko pojavijo v času oboroženega spopada. Ne glede na to, kako dobro se je uril vojak in kako podobna je bila situacija v času urjenja, se nič ne more primerjati z realnim doživljanjem vojne. Zato skušajo veliko delati tudi na čustvih posameznika, saj ta v boju odigrajo veliko vlogo. Zato se z disciplino skuša spodbujati pozitivna čustva in potlačiti negativna. Na ta način se posamezniki lažje izognejo psihičnim težavam, v katere bi lahko zabredli v času bojevanja.

4. VOJAŠKA DISCIPLINA SKOZI ZGODOVINO

V drugem poglavju bom na začetku na kratko opisala vojaško disciplino skozi zgodovino. Preko sedmih znanih oseb, ki so z vojno zgodovino močno povezane, bom predstavila vojaško disciplino njihovega časa. Odločila sem se, da bom začela s Sun Tzujem.

Sun Tzu naj bi živel v 4. stoletju pred našim štetjem. Najbolj znan je po svojem delu *Umetnost vojne*. V tem delu je v 13. poglavjih razpravljal o različnih temah, ki se tičejo veščin vojskovanja. Drugi vojaški teoretik, ki sem ga izbrala, je Ksenofont. Ksenofont je bil antični zgodovinar, ki se je prav tako kot Sun Tzu ukvarjal z veščino vojskovanja in jo je skušal razdelati čimbolj sistematično. Za razliko od Sun Tzuja, ki je bil tudi sam vojskovodja, je bil Ksenofont zgolj vojaški teoretik. Za obdobje rimskega imperija, za katerega je tudi zelo značilna vojaška disciplina, sem za predstavnika izbrala Vegecija Renata Flavija. Flavij se je konec 4. stoletja našega štetja ponovno začel bolj temeljito ukvarjati z vojaško veščino. Njegovo najbolj znano delo je *Razprava o vojaški veščini* (*Epitoma rei militaris*), v kateri predstavi svoje poglede na problematiko vojaške veščine (Lubi 2007: 24). Nato se vojaška teoretična miselnost za nekaj časa izgubi. V času fevdalizma, še posebej v zgodnejših letih tega obdobja, ni zaslediti večjih piscev, ki bi se ukvarjali s to tematiko. V 15. stoletju začne o tej temi ponovno pisati Niccolo Machiavelli. N. Machiavelli je najbolj znan po svojem delu *Vladar*, v katerem opisuje, kako lahko vladajoči ali na prestol čakajoči vladar vzpostavi in obdrži najmočnejšo možno oblast, torej, kako lahko pridobi in zadrži moč. S teoretičnega vidika vojskovanja sta zelo pomembni še dve njegovi deli: *O veščini vojskovanja* in *Razmišljanja ob prvih desetih knjigah Tita Livija* (Niccolo Machiavelli 2005). V času, ko je fevdalizem začel izgubljati svojo moč in se je kapitalizem vse bolj uveljavljal, so se začele pojavljati tudi najemniške vojske. Te so bile ponavadi zelo številčne, zato se je začel spreminjati tudi način bojevanja. Predstavniki tega časa je Maurice de Saxe. Najbolj je bil znan po svojih togih manevrih. Zato je bil tako imenovani predstavnik »šahovnice«. Njegovo najbolj znano delo *Sanjarjenja* (*Mes Reves*) je izšlo šele po njegovi smrti. To je izjemno delo o veščini vojskovanja (*Encyclopaedia Britannica* 2002: 143). Eden najbolj znanih vojaških vojskovodij pa je vsekakor Friederich II. Veliki, saj je bil v obdobju pred francosko revolucijo njegov način vojskovanja zgled marsikateri evropski državi. Znano je tudi, da je zagovarjal tezo, da se morajo vojaki bolj bati svojega nadrejenega kot nasprotnika. V zelo kratkem času mu je uspelo tudi s pomočjo trde discipline ustvariti zelo dobro vojsko (*Oxfordova enciklopedija zgodovine, Od pradavnine do 19. stoletja* 1993: 90). Zato sem se odločila, da

bom na kratko opisala tudi njegove poglede na disciplino. Na koncu pa sem iz 20. stoletja opisala še dva generala, ki sicer nista tako znana kot Friederich II. Veliki, vendar pa imata tudi velike dosežke, predvsem v času druge svetovne vojne. Odločila sem se, da opišem, kakšen pomen sta disciplini dala George Smith Patton mlajši in George Catlett Marshall. Oba sta v času druge svetovne vojne poveljevala v ameriški vojski.

4.1 ZGODOVINA

V času plemenskih skupnosti so se mladi moške učili bojevanja že v zgodnjih letih, ko so lovili živali in se je kasneje to znanje samo še izpopolnilo v bojevanje. Vendar pa skozi zgodovino zasledimo tudi obdobja, ki usposabljanju posvečajo manj časa oziroma skoraj nič (Watson 1997: 21–26). Vojaška disciplina je bila zelo pomembna že v rimskih časih. Le-ta je bila močno podobna drilu iz 18. stoletja. Prav zaradi stroge discipline so se lahko vojaki, oddelki, centurije, kohorte in legije gibali kot en mož. Vsak je bil na svojem mestu in je vedel, kaj mora narediti ob določenem povelju. Prav tako kot danes pa tudi takrat spoštovanje discipline ni veljalo samo za vojake, ampak tudi za poveljujoče (Švajncer 1998: 86). Drugačne vrste disciplina pa je vladala v času fevdalizma. Vzdrževati jo je bilo moč samo z najtršimi kaznimi. Če je bil prestopak manjši, so vojaka kaznovali s šibanjem, če pa je bil večji, je bila kazen smrt. Kaznovali pa so se tudi vojaki sami med seboj. Najhujša kazen za tistega, ki se je pregrešil proti pravilom medsebojnih odnosov, je bil tek skozi palice. Po navadi ni imel veliko možnosti, da pride živ skozi špalir (Švajncer 1998: 154). V nekaterih ločitvenih vojnah vojaki niso imeli skupnega urjenja, pa so se kljub temu dobro bojevali. A taki primeri niso zelo pogosti. Večina vojska je namreč imela daljše skupno urjenje. Še posebej je usposabljanje prišlo do izraza, ko se na bojišču v vse večjem številu začele pojavljati množične skupine vojakov, s katerimi je bilo potrebno spretno manevrirati. Vse več urjenja pa je bilo potrebnega tudi zaradi odkritja smodniškega orožja. V tem času se je vse bolj pokazala velika potreba po disciplini. Zaradi discipline je lahko vojska obdržala formacijo. Ko so posamezniki korakali v liniji proti nasprotniku in so vedeli, da marsikdo ne bo preživel, je bila trdna disciplina odločilna stvar, ki jih je gnala naprej (Watson 1997: 21–26). Trda disciplina je ponovno postala značilna v stalnih vojskah. Načela, ki so jih že prej poznali najemniški vojaki, so sedaj postala železni zakon. Najpogostejša kazen za kršenje discipline je bila smrt. S smrtno kaznijo je bil kaznovan vsak pobeg, prav tako je bil umorjen tisti, ki je ubil drugega vojaka, razen če je to naredil v samoobrambi. Prepovedani so bili tudi

medsebojni pretepi. Najstrožje kaznovano pa je bilo tudi načrtno izdajstvo. Prepovedano je bilo zapustiti tabor ali se brez vednosti poveljnika pogovarjati s sovražnikom. Pohvaljen pa je bil vojak, ki je ubil drugega, ki je bežal iz boja (Švajncer 1998: 184). Brez pogojno in najtršo disciplino je omogočal dril. Ta je spreminjal vojake v dele mehanizma in jim jemal osebnost. Dril je nastal kot posledica linijske taktike na bojišču. Že prej se je moral vojak podrežati vlogi dela celote, v linijski taktiki pa je mehanično urjenje vojakov omogočalo nastop linij po predpisani taktiki. To mehanično urjenje je do skrajnih meja pripeljala vojska pruskega kralja Friderika Velikega v 18. stoletju (Švajncer 1998: 195).

4.2 KAKO SO VIDELI VOJAŠKO DISCIPLINO

4.2.1 SUN TZU

Teorija, ki jo je zagovarjal Sun Tzu, je izhajala iz že obstoječih praks in idej, saj drugače ne bi bila sprejemljiva za kitajsko miselnost. S svojo knjigo Umetnost vojne je spodbujal združitev kitajske vojaške in politične teorije v intelektualno celoto (Keegan 2005: 279–280). To je najstarejša knjiga, ki govori o veščini vojskovanja. Sun Tzu je bil mnenja, da je vojna življenjskega pomena za državo. Vojna odloča o biti in ne biti. Eden glavnih predpogojev za uspešno vojskovanje je bila nacionalna enotnost. To pa se lahko doseže samo v primeru, ko vladar dela v dobro ljudstva. Prepričan je bil, da imata glavno vlogo v vojni posameznikova moralna moč in njegova intelektualna sposobnost. Zagovarjal je tudi dejstvo, da ima kvaliteta prednost pred kvantiteto. Zato naj bi vladarji stremeli k temu, da imajo dobro izučene posameznike in ne samo množico nesposobnih vojakov. Vladarjem je predlagal, naj vojne nikoli ne začnejo brez predhodnih temeljnih priprav. Vojska pa naj se uporabi šele kot zadnji udarec, ki se ga zada že poprej oslabiljenemu nasprotniku. Dober vojskovodja se po njegovem mnenju poslužuje tudi zvijač in ukan. In se zaveda, da ni nujno da do cilja vodi najkrajša pot. Včasih je za zmago potrebno narediti tudi kakšen ovinek.

Za Sun Tzuja je cilj vojne hitra zmaga in ne dolgotrajne operacije. Dober vojskovodja bo ustvaril razmere, v katerih bo možna hitra zmaga, saj dolgotrajne vojne negativno vplivajo na državne zakladnice. Takšen general se nikoli ne izpostavlja nepotrebnim nevarnostim, ampak svoja dejanja vedno preračuna. In ko vidi, da se mu ponuja priložnost, ukrepa hitro in odločno. Zelo pomembna dejavnika oboroženega boja sta po njegovem mnenju tudi prostor in

čas. Dober general bo znal zase izbrati dobro zemljišče in bo sovražnika potisnil na neugoden teren (Lubi 2007: 20–22). Kakšno pa je bilo Sun Tzujevo mnenje o vojaški disciplini, pa je razvidno iz sledečih citatov.

»Glej na svoje vojake kot na svoje otroke in ti bodo sledili v najgloblje doline, pazi na njih kot na svoje ljubljene sinove in ti bodo stali ob strani tudi, ko greš v smrt.

Če pa se zgodi, da si predan, vendar ne moreš izvrševati svoje avtoritete, da si dobrodušen, vendar ne moreš uveljaviti svojih ukazov in ne moreš ustaviti nemira, potem bodo tvoji vojaki kot razvajeni otroci in bodo neuporabni za kakršnokoli nalogo.« (Fitton 1990: 85)

»Če vojake kaznuješ preden se navežejo nate, ne bodo postali ubogljivi. In če ne bodo ubogljivi, ne bodo uporabni. Prav tako pa se lahko zgodi, da ne bodo uporabni, če se kazni ne stopnjujejo, ko so enkrat navezani nate.

Iz tega lahko povzamemo, da je treba z vojniki ravnati človeško, vendar jih je treba vedno držati na vajetih s pomočjo železne discipline. Na ta način si zagotovimo pot do zmage.

Če se ukazovanje stalno uveljavlja med urjenjem, bo vojska dobro disciplinirana.

Če vodja zaupa svojim vojakom, vendar vseeno vedno vztraja, da izpolnjujejo ukaze, bo korist vzajemna.« (Fitton 1990: 85–86)

»Ko je vodja šibak in brez avtoritete, ko so njegovi ukazi nejasni in nerazločni, ko ni razpisanih točnih nalog za častnike in vojake ter so čini naključno razvrščeni bo rezultat popoln nered.« (Fitton 1990: 85)

Sun Tzu se je zavedal, kako pomembna je disciplina za dobro organizirano vojsko, za vojsko, ki je sposobna zmagovati. Iz njegovih citatov lahko razberemo, da je skušal dobre rezultate pridobiti tudi s pomočjo dobre discipline. Do svojih vojakov se mora vodja obnašati kot do svojih otrok, biti z njimi dober, jih spodbujati k učenju in napredovanju ter na ta način zagotavljati boljšo povezanost med vojakom in vodjo. Na podlagi te povezanosti se lahko kasneje vse skupaj še nadgrajuje. Poveča se zaupanje vodje v sposobnosti vojaka in prav tako tudi vojak zaupa, da bo vodja delal v njegovo dobro. Zato se vojska lahko razvija in raste ter postaja močnejša. Na podlagi vzajemnega zaupanja lahko vsak vodja zgradi dobro vojsko. Problem pa se pojavi, če je premalo stika med vojakom in vodjo. Če med njima ni

povezanosti in ni dobre komunikacije, celotna vojska deluje zelo okorno. Vojaški vodja mora biti zato vojakom blizu, vendar pa to ne pomeni, da naj jim popušča. Ravno obratno. Dober vodja se zaveda, da si bodo vojaki z vajo in izkušnjami, ki jih bodo pridobili na urjenju, kasneje lahko rešili življenje. Zato mora biti do njih strog in odločen, vendar tudi pravičen. Tako si vodja prisluži spoštovanje vojakov. Kadar pa on sam ne zaupa v svoje sposobnosti, se to začne odražati tudi na njegovih vojaki. Vodja, ki ne ve točno, kaj počne in kako, ne more biti trdna avtoriteta, saj se bo najverjetneje zlomil pod pritiskom boja. V takega vodjo vojaki ne zaupajo in zato tudi njihove naloge ne bodo dobro opravljene. V kritičnih situacijah, ko bi morali eden drugemu pomagati, bodo najverjetneje postali histerični in neobvladljivi. Taka vojska pa koristi samo sovražniku.

4.2.2 KSENOFONT

Tako kot na Kitajskem so se tudi v Grčiji veliko ukvarjali z vojsko in z izboljšavo le-te. Eden izmed njih, ki se je posvetil tudi disciplini, je bil Ksenofont. Bil je prvi antični grški zgodovinar, ki je sistematično pisal o bistvu veščine vojskovanja. V svoji knjigi Spomini na Sokrata pove, da zahteva vodenje vojske celega človeka. Z vsemi njegovimi lastnostmi in izobrazbo. Vojskovodja mora znati vojsko organizirati, biti mora prizadeven, iznajdljiv in samozavesten. Vendar pa mora biti odvisno od okoliščin tudi zvit ali darežljiv, hinavski ali iskren, drzen ali previden. V delu Kirova vzgoja je opisal psihološke in moralne sestavine vojskovodja. V delu pa Anabasis je začel idejo o sodelovanju rodov (Lubi 2007: 22–24).

»Disciplina daje ljudem občutek varnosti. Pomanjkanje le-te pa je uničilo že veliko ljudi.«
(Fitton 1990: 88)

Iz tega stavka lahko razberemo, kako pomembna je bila po njegovem mnenju disciplina za vojsko. V vojski, predvsem v oboroženem boju, velik del preživetja temelji na medsebojnem zaupanju. To zaupanje pa se verjetno najlaže pridobi preko discipline. Če je skupina dobro disciplinirana in izurjena, potem vojak ve, da lahko zaupa svojemu sovojaku. V tem primeru dobimo povezano skupino, ki v boju dobro deluje, saj je med njimi zaupanje in vedo, da si bodo med seboj pomagali. V ta namen so ponekod celo uvedli »buddye«. To je bil partner v boju. Vedela sta, da se lahko eden na drugega popolnoma zaneseta. Tako sta bil dva vojaka med seboj še močnejše povezana in sta delovala kot tim. Če pa v skupini ni discipline, se

poruši celoten sistem. Skupina je neorganizirana in največkrat tudi ni avtoritete. V taki skupini posameznik težko deluje kot neka zaupanja vredna oseba. Vodja ne zaupa v sposobnosti svojih vojakov, saj se te ne vedejo disciplinirano in ne izpolnjujejo povelij, ki jim jih daje. Zato ne vidi njihovih sposobnosti in prevzema nalogo samo nase. Vendar pa je nemogoče, da bi jo opravil en sam človek. Zato kadar ni discipline, posledično ni pogojev, da bi vojak lahko dobro izpeljal zadano nalogo. Vodja nima nadzora nad svojimi vojaki in lahko se zgodi, da zaradi tega nikoli ne dosežejo svojega zadanega cilja.

4.2.3 VEVECIJ RENAT FLAVIJ

Vevecij Renat Flavij je bil rimski vojaški pisec s konca 4. in začetka 5. stoletja. Vevecij ni bil vojak, ampak administrator v vojski. Na cesarjevo željo je napisal *Epitoma Rei Militaris* (Razprava o vojaški veščini). Živel je v času, ko je vojska izgubljala moč. Zato je začel preučevati stare Rimljane in njihov vojaški uspeh. Ne ukvarja se z vojsko svojega časa, ampak z idealizirano idejo prejšnje vojske. Zelo verjetno je tudi, da nobena od opisanih vojsk ni nikoli obstajala. Vendar je še vedno velik dosežek, da jih je lahko na ta način obudil in jih predstavil kot povezano celoto. Knjiga je bila še leta 1770 ena bolj priljubljenih vojaških priročnikov. Neki avstrijski maršal je celo izjavil, da je Vevecija pri pisanju navdihnil Bog. V srednjem veku je bil eden največjih piscev, čeprav je bila takrat večina vojske sestavljena iz konjenice in ne več iz pehote, o kateri je pisal on (Van Creveld 2000: 49–55). *Epitoma Rei Militaris* je sestavljena iz petih delov. V prvem delu razpravlja o rekrutiranju vojakov, urjenju vojakov ter urejanju in utrjevanju tabora. V drugem delu svoje razprave govori o organizaciji vojske, zlasti legije, poveljevanju in vojnih napravah. V tretjem delu pa o strategiji in taktiki rimske vojske, moči in morali vojske, izbiri bojišča, uporabi konjenice, kamel in oklepne konjenice, organizaciji preskrbe idr. V četrtem delu Vevecij piše o problemih v zvezi z utrdami in z utrjevanjem, z napravami za obleganje, z obrambo utrd in z napadom na utrdbe. Na koncu pa piše o rimski floti, navigaciji in pomorski taktiki (Lubi 2007: 24–25). Njegovi citati o disciplini so vsi povzeti iz dela *Razprava o vojaški disciplini* (*Epitoma Rei Militaris*).

»Potreba po disciplini ni nikoli prevečkrat poudarjena.« (Fitton 1990: 87)

»Čete, ki ne korakajo urejeno in ubogljivo, so vedno v veliki nevarnosti, da bodo premagane.«
(Fitton 1990: 87)

»V vojni je disciplina pomembnejša od moči. Če pa je disciplina zanemarjena, potem ni več razlike med vojakom in kmetom.« (Fitton 1990: 87)

»Nobena država ne more biti srečna ali varna, če njene čete niso disciplinirane.« (Fitton 1990: 87)

»Predniki, katerih znanje je izhajalo iz izkušenj, so dajali prednost disciplini pred številom.«
(Fitton 1990:8 7)

»Veliko boljši je poveljnik, ki je pripravil svoje vojake, da so podrejeni in ubogljivi, zaradi navade in discipline in ne zaradi sile, terorja ali kazni.« (Fitton 1990: 87)

Vegecij je disciplino videl kot pomemben del oboroženih sil. V svojih delih se je močno opiral na zgodovinske zapise. Po njih naj bi povzemali dobre stvari, ki so jih uporabljali Rimljani. Zgledovali naj bi se po njihovi vojski in njihovi disciplini vojakov. Disciplina naj bi bila prva reč, za katero naj bi se zanimala in trudila tudi država. Brez disciplinirane vojske se država ne bi smela počutiti varne, saj nima prave in močne obrambe. Tega se morajo zavedati tudi vojaki, saj neurejeno vojsko hitro premagajo nasprotniki. Zelo dobro se razliko vidi v času bojevanja. Kadar so bili vojaki disciplinirani, so se borili kot izurjena enota in so bili zato eden drugemu v podporo in pomoč. Če pa se je zgodilo, da so disciplino zanemarili, se vojaki niso več bojevali enotno, ampak so začeli vse bolj delovati kot neizurjena in izgubljena množica. Disciplina je bila po mnenju Vegecija pomembnejša od moči, bolj se je zanašal na kvaliteto kot na kvantiteto. Izurjen vojak je bil veliko boljši od dveh neizurjenih kmetov.

Že v tistem času pa je Vegecij zagovarjal ponotranjeno disciplino, kar je razvidno iz zadnjega citata. Po njegovem mnenju je bil tisti vodja, ki je vojake pripravil do tega, da so disciplino ponotranjili, boljši poveljnik od tistega, ki je vzdrževal disciplino s pomočjo sile terorja ali kazni. S takšnim mišljenjem se je zelo približal razmišljanju današnjega časa. Saj se tudi danes vodje trudijo vojaku čimbolj privzgojiti samodisciplino.

4.2.4 NICCOLO MACHIAVELLI

Niccolo Machiavelli je najbolj znan po svojem delu *Vladar*. V njem opisuj, kakšen mora biti dober vladar. Za vzornika je imel tirana Cesara Borgia. V njegovem diktatorskem vladanju in samovolji je videl nujne attribute, ki jih vladar potrebuje za oblikovanje močne centralne oblasti in ohranitev nacionalne integritete (Lubi 2007: 38).

Drugo znano delo je *Umetnost vojne (L'arte della Guerra)*. To je revolucionarno delo, saj je prvi priročnik, ki vojskovanje neposredno povezuje z umetnostjo vladanja. Starejši klasični avtorji (Filon, Polibij, Vegecij) so samo opisovali, kako je vojaške zadeve mogoče najbolje urediti. N. Machiavelli pa je pokazal, kako lahko dobro urejena vojska, pri čemer je imel v mislih vojsko, sestavljeno iz prebivalcev in ne najemniške vojske, doseže vladarjeve namene. Za voditelje držav je bila knjiga izjemnega pomena, saj je v tistem času denarno gospodarstvo zamenjalo fevdalno podlago za novačenje in zato niso vedeli, kako naj na najboljši način vzpostavijo zanesljivo vojsko (Keegan 2000: 483).

»Le redki ljudje so že po naravi pogumni. S pomočjo ukazov in izkušenj pa jih lahko veliko postane pogumnih. V vojski se je zato treba bolj zanašati na red in disciplino, kot na pogum.« (Fitton 1990: 81)

»Glavni namen bolečine in skrbi, ki sta prisotni ob vzdrževanju reda in discipline, je da se vojsko usposobi in pripravi, da bo lahko sovražnika zajela na najboljši način.« (Fitton 1990: 81)

»Da lahko vojska pridobi ugled, mora najprej obuditi starodavno disciplino, jo ceniti in spoštovati ter ji vrniti življenje. Z dobro disciplino bodo tudi vrnil ugled državi.« (Fitton 1990: 81)

Niccolo Machiavelli je bil mnenja, da se država ne sme opirati samo na najemniško vojsko, ampak da bi morala biti vojska sestavljena iz podanikov. Prav tako zavrača Aristotelovo tezo, da na dobrega vojaka vplivajo predvsem geografski dejavniki okolja. Sam je mnenja, da se lahko dobrega vojaka vzgoji. Pravi, da so le redki ljudje po naravi pogumni in da se večino poguma lahko privzgoji z redom in disciplino. Nekdo, ki se vztrajno uri in izvršuje ukaze, nekdo, ki dela, kot mu je naročeno, bo najverjetneje to svoje delo opravljal tudi v boju ne glede na ostale okoliščine. Na ta način si bo pridobil izkušnje in pogum. Čeprav je velikokrat

urjenje težko, je to prav gotovo dobro za vojake. S tem se naučijo težkih razmer, s katerimi se bodo lahko srečali kasneje v oboroženem boju. In če bodo nanje pripravljeni in dovolj izurjeni, bodo znali dobro delovati in opravljati svoje naloge. V času urjenja se vojak tudi najlažje priuči discipline, ki mu pomaga v času bojevanja. Izurjena vojska bo veliko lažje premagala nasprotnika kot neizkušena množica. Taka vojska, ki bo dobro izurjena in disciplinirana in bo disciplino tudi spoštovala, pa bo v ponos svoji državi. Vsaka država se namreč počuti bolj varno, če ve, da jo varuje izurjena in disciplinirana vojska, ki je sposobna uničiti sovražnika.

4.2.5 MAURICE DE SAXE

Maurice de Saxe je bil francoski maršal in eden najbolj znanih vojaških teoretikov svojega časa. Njegovo mnenje je bilo, da je vojska, ki ima več kot 50.000 vojakov, neuporabna, saj je en general ne more več nadzorovati. Vojska, ki ima več vojakov, je težko mobilna in se zato težko hitro premakne v formacijo. Zagovarjal je tezo, da če je general dovolj spreten, lahko s 50.000 vojaki premaga tudi vojsko, ki je še enkrat večja. Bil je tudi mnenja, da se je potrebno v bitko spuščati samo takrat, kadar res ni več drugih možnosti in kadar si prepričan v svojo zmago. V svojem delu *Sanjarjenje (Mes Reveries)* je opisal bojevanje na kopnem in v gorah, obleganje in probleme pri izgradnji utrdb. Za razliko od svojih sodobnikov si je moral on sam priboriti pot do vrha. Zavzemal se je tudi za boljše in preprostejša oblačila vojakov. Kot najprimernejšo navaja široko turško uniformo, ki se v primeru dežja ne lepi tako hitro na vojaka. Zelo jasno stališče je imel tudi o drilu. Smotno se mu je zdel, dokler se uporablja v namene urjenja, da se enote pripravijo za boj. Nasprotoval pa je drilu za namen paradiranja. Vojakom je priporočal odpiranje ognja po lastni presoji. Velik poudarek je dal na pomen premikanja in organizacijo pohoda ter priporočal pregon sovražnika (Lubi 2007: 54–56 in Van Creveld 2000: 86–88).

»Ko se disciplino začne zanemarjati, ko postane udobje cilj, lahko hitro sklepamo, da je konec države blizu.« (Fitton 1990: 84)

»Ko se organizira četa je disciplina prva, ki se pokaže. Disciplina je duša vojske. Če ni vzpostavljena z modrostjo in vzdrževana z neizpodbitno odločitvijo, potem vojska ne bo obstala dolgo.« (Fitton 1990: 81)

M. de Saxe je trdil, da vojna nima pravil in da se je ne da naučiti iz zgodovine. Edino vodilo sta morala in pogum. M. de Saxe je disciplino zelo cenil, saj je dejal, da je duša vojske. Že v 17. stoletju so se zavedali, da je disciplinirana vojska veliko uspešnejša kot nevezgajena horda. Že takoj na začetku, ko se začne vzpostavljati vojsko, je potrebno zagotavljati disciplino. Ko je vzpostavljena ena sama četa, mora biti ta disciplinirana. Disciplina je duša vsake vojske. Zato mora biti vzpostavljena preiščljeno in dobro vzdrževana. Pri zagotavljanju discipline je zelo pomembna trdna volja. M. de Saxe je vedel, da se vojakov ne sme razvajati in jim za cilj postavljati udobja in razkošja. Vojak naj bo navajen in izurjen za razmere, ki ga lahko doletijo v oboroženem boju. Tako bo takrat na to pripravljen in ga stanje ne bo presenetilo in ujelo nepripravljenega. Vojak, ki je iz razkošja vržen neposredno v oborožen boj, namreč ne bo lahko prebrodil te razlike. Zaradi tega lahko postane zmeden in neprimeren za bojevanje. Saj se znajde v popolnoma novem okolju, na katerega se mora privaditi in zato ni sposoben kvalitetnega bojevanja. To so razlogi, zaradi katerih je M. de Saxe mnenja, da je bolje, če je celotno urjenje čim bolj podobno realnim pogojem, saj se s tem povečajo možnosti za zmago v času bojevanja.

4.2.6 FRIDERIK II. VELIKI

Friderik II. Veliki sodi med največje vojskovodje in državnike v zgodovini. V obdobju pred francosko revolucijo je bil njegov način organiziranja vojske in vojskovanja vzor v številnih evropskih državah. Svoje častnike je spodbujal, da so se vojskovali z brezobzirnostjo, ki je celo presegala meje tega, kar se je drugim kraljem zdelo neprimerno. Vendar pa ni nikoli presegel meje dovoljenega. Le vojskovanje po obstoječih pravilih je prignal do meja sprejemljive brezobzirnosti (Keegan 2000: 52). Bil je med najbolj izobraženimi evropskimi vladarji, saj se je že zelo zgodaj začel ukvarjati z literaturo, filozofijo ter političnimi in vojaškimi študijami. Za tisti čas je zastopal tudi relativno liberalne nazore, razen glede vprašanja lastne oblasti, kjer je bil ozki absolutist. V času med vojnam se je trudil iz Prusije narediti sodobno državo. Zato tudi ni čudno, da je človek, ki je v razvoj države vnesel toliko znanstvenih odkritij in novosti, vnašal novosti tudi v organizacijo svoje vojske, ki jo je postopoma okreplil na 160.000 vojakov. V svoji mladosti je bil zelo naklonjen zamisli o nenadnem napadu, kasneje pa je postal predstavnik tako imenovane vojne šahovnice. Napisal je nekaj del. Med njimi tudi Splošna načela vojske, ki so bila namenjena izključno pruskim

generalom, Politični testament, ki je zajemal navodila za njegove naslednike in Vojaški testament (Lubi 2007: 56–57 in Van Creveld 2000: 88–90). Za enega največji vojskovodij v zgodovini velja zaradi manevrov in naglih taktičnih odločitev v bitkah, pa tudi zaradi zmag s šibkejšo vojsko proti veliko močnejšemu sovražniku (Švajncer 1998: 207). Znano je tudi, da se je njegova vojska bolj bala svojih generalov kot sovražnikov. Na ta način so vzdrževali železno disciplino in so zato lahko korakali neustrašno proti nasprotniku.

»Poveljnik naj bo prijazen in strog do vojakov. Z njimi naj bo prijateljski, naj se pogovarja na pohodu, jih obiskuje med tem, ko kuhajo, se pozanima, če za njih dobro skrbijo in naj jim lajša potrebe. S poveljniki, ki še nimajo izkušenj v vojni, je treba ravnati prijazno. Njihova dobra dejanja naj bodo pohvaljena. Majhne prošnje bi morale biti podarjene in ne bi smele biti obravnavane v preobremenjujočem smislu, strogost pa je ohranjena v vseh ostalih stvareh, ki se tičejo dolžnost. Malomarni častnik naj bo kaznovan: tistemu, ki odgovarja se prikaže strogost, s tem, da se mu izda ukor z avtoritativnim pridihom, ki omogoča superiornost. Vojake, ki plenijo, ki se prepirajo ali tisti, katerih poslušnost ni takojšnja, se kaznuje.« (Fitton 1990: 79)

Friderik II. Veliki je velik pomen dajal disciplini. Njegova vojska je bila dobro znana po tem, da je korakala tudi najhujšim sovražnikom nasproti. Največkrat se je zgodilo, da so se vojaki bolj bali lastnega poveljnika kot pa nasprotnika, zato je bil pogosto osnovni pripomoček njegovih častnikov in podčastnikov palica, s katero so vzgajali in disciplinirali vojake. Vojska je pod njegovimi povelji delovala kot velika skupina robotov, saj so vojaki brez ugovaranja izpolnjevali ukaze. Disciplina je bila v vojski ključnega pomena. Tega se je močno zavedal tudi Friderik II. Veliki, ki je vojsko vzgojil iz raztresenih barbarov v eno najboljših oboroženih sil, predvsem s pomočjo železne discipline.

Vendar pa je vse to težko razbrati iz njegovega citata. V tem delu zagovarja prijaznost in zблиževanje z vojniki. Poveljniki morajo zagotoviti dobro počutje in prijateljske odnose med vojniki in nadrejenimi. Še vedno pa zagovarja strogost. Vodja naj bo do svojih vojakov prijazen in naj bo dostopen, a ne sme popuščati pri disciplini. Biti mora prav tako strog in mora zagotavljati meje, do katerih vojniki lahko gredo. Meje dovoljenega. Tako se med njimi lahko spletejo pristnejše vezi in je več zaupanja med vojakom in poveljnikom, vendar pa poveljnik še vedno ohrani svojo superiornost in avtoriteto, kar mu omogoča dobro vodenje.

Iz citata lahko tudi razberemo, da naj bi imel Friderik II. Veliki zelo dober odnos tudi do mlajših in manj izkušenih poveljnikov. Njihova dobra dejanja naj bodo pohvaljena. Na ta

način si bodo pridobili samozaupanje in se bodo naslednjič lažje pravilno odločili. Veliko lažje bodo zaupali tudi svojim nadrejenim, saj bodo vedeli, da tudi oni zaupajo vanje. Še vedno pa je zelo zagovarjal strogost. Saj je kaznoval vse, ki so ropali, se med seboj prepirali ali se niso takoj odzvali na ukaze.

4.2.7 GEORGE SMITH PATTON mlajši

George Smith Patton mlajši je bil ameriški general. Velja za eno najbolj karizmatičnih in kontroverznih osebnosti v času druge svetovne vojne. V drugi svetovni vojni je poveljeval korpusu v severni Afriki in potem 7. armadi na Siciliji. Ker je javnost izvedela, da je udaril vojaka, ki je v boju omagal zaradi utrujenosti, so ga leta 1944 morali umakniti s poveljniškega položaja, vendar pa je kasneje vodil 3. armado v spopadih v Normandiji. Prevladujoči stereotip kaže generala Pattona kot agresivnega vodjo in brutalnega poveljnika, ki je dobro uporabil tako svojo bleščečo pojavo kot tudi svojo grobost, da je motiviral podrejene. Navkljub vsemu pa je bil izreden vojaški vodja, ki je svoje vojake vodil od zmage do zmage (Oxfordova enciklopedija zgodovine, od 19. stoletja do danes 1993: 212 in Fabčič 2004: 20–26).

»Ne moreš biti discipliniran samo v velikih stvareh in nediscipliniran v malih. Obstaja samo ena vrsta disciplin,e in to je popolna disciplina. Disciplina temelji na ponosu v vojski, na pikolovski natančnosti in na vzajemnem spoštovanju in zaupanju. Vzdržuje pa se jo lahko samo, če so častniki popolnoma predani dolžnosti do svojih vojakov in do svoje dežele in zaradi tega ne morejo trpeti brezbržnosti.« (Fitton 1990: 82)

»Če jih ne moreš prepričati, da salutirajo, ko je treba salutirati in se nočejo obleči, ko jim ukažeš, da naj se oblečejo, kako jih boš pripravil do tega, da bodo umrli za domovino.« (Fitton 1990: 83)

»Obstaja samo ena vrsta discipline in to je popolna disciplina. Če ne vsiliš discipline in je ne vzdržuješ potem vzgajaš potencialne morilce.« (Fitton 1990: 83)

Zelo pomembno za vojake in za njihovo moralo je, da se vzdržuje disciplina, saj je posledično boljši tudi borbeni potencial. Zgodilo se je, da so bili vojaki v boju neobriti in neurejeni,

blatni in v razcapanih uniformah. Prav tako niso pozdravljali svojih nadrejenih. Vse to samo zaradi tega, ker jim je bilo preprosto vseeno. Vseeno jim je bilo za njih same, za bojevanje in tudi za njihovo domovino. Trudili so se, da bi vse skupaj čim prej pozabili. In zaradi tega se je G.S. Patton odločil, da bo uvedel brezpogojno disciplino in s tem izkoreninil tako obnašanje (Puryear 1981: 254).

G.S. Patton je zagovarjal popolno disciplino, to je disciplina v velikih in malih stvareh. Vojak mora biti discipliniran tako pri pospravljanju postelje in čiščenju opreme, kot tudi pri izpolnjevanju ukazov. Če ni prve discipline, posledično tudi ni druge. Saj je zelo težko prepričati nekoga, ki noče salutirati na ukaz, naj umre za domovino.

Temelj discipline je bila po njegovem mnenju pikolovska natančnost in vzajemno spoštovanje in zaupanje. Vojak mora imeti do poveljnika spoštljiv odnos in mu mora popolno zaupati. Prav tako pa mora tudi poveljnik vojaka spoštovati in zaupati vanj, v njegove sposobnosti in odločitve. Na podlagi tega zaupanja začne vase verjeti tudi vojak in njegovo samozaupanje se veča. Kar pa je za disciplino, še posebno za ponotranjeno, zelo pomembno.

Discipline pa se ne more vzdrževati brez popolne predanosti častnikov do vojakov in do dežele. Ker v takem primeru vodje ne morejo trpeti brezbržnosti. Vodja ve, da se bori za svojo deželo, svoj dom in družino. In tega se morajo zavedati tudi vojaki. Saj je v takem primeru njihova borbena vnema večja in bodo šli tudi preko meja svojih zmožnosti, da bi zaščitili tisto, kar imajo radi.

4.2.8 GEORGE CATLETT MARSHALL

George Catlett Marshall je bil ameriški general in politik. Le malo Američanov je toliko pripomoglo k svetovnemu miru, kot je pripomogel G. Marshall. V času druge svetovne vojne je bila njegova naloga, da vzgoji, izuri in opremi veliko vojsko ter ji nato tudi poveljuje. Ko so Združene države Amerike vstopile v drugo svetovno vojno, je bil odgovoren za vse strateško vojaško načrtovanje (Oxfordova enciklopedija zgodovine 1993: 168). Kasneje ga je zaradi zavezniške zmage v drugi svetovni vojni Winston Churchill imenoval »pravega organizatorja zmag«. Po koncu vojaške kariere je začel delovati kot diplomat. Takrat je tudi začel razmišljati in se dogovarjati, kako bi lahko pomagali v vojni uničenim državam Evrope. Zato G. Marshalla največkrat povežemo z Marshallovim načrtom. S to idejo je pomagal državam, ki so se še dolgo po koncu vojne borile s težkimi življenjskimi razmerami. Leta

1953 je za svoje delovanje prejel Nobelovo nagrado za mir (George C. Marshall, Soldier of Peace in George C. Marshall, The Nobel Peace Prize 1953).

»Moči vojske se ne more meriti samo v številkah. Moč temelji na visoki stopnji discipline in urjenja. Temelji na pripravljenosti izvršitve naloge takrat, ko to določijo nadrejeni, ne glede na čas in kraj. Kakršnikoli kompromisi s temi zahtevami ne samo, da podcenjujejo naš trud ampak tudi spodkopavajo razvoj moči naše vojske.« (Fitton 1990: 81–82)

G.C. Marshall je eden največjih ameriških generalov. Njegovo delovanje je pustilo močan pečat. Zelo pomembno vlogo je imel v času druge svetovne vojne, kjer je vodil veliko odločilnih operacij in s tem pripomogel h koncu le-te. G.C. Marshall je velik poudarek pri vojski dajal tudi disciplini. Zavedal se je, da se morajo vojaki odzvati takrat, ko se jih potrebuje, ko se jim zada določeno nalogo. Vendar pa morajo biti za to, da so sposobni čim hitrejšega izpolnjevanja ukazov, čim bolj izurjeni in disciplinirani. Tako urjenje je pogosto potekalo na osnovi drila. Vojaki se zelo dolgo časa urijo v eni veščini, tako da jim ta končno preide v podzavest in se kasneje v boju odzovejo nagonsko. Moč vojske temelji na disciplini in dobrem, dolgotrajnem ter vestnem urjenju.

Čeprav je med Sun Tzujem in G.C. Marshallom več kot 2000 let razlike, še vedno oba zagovarjata velik pomen discipline v vojski. Vseh sedem piscev se zaveda, kako pomembno vlogo igra disciplina v vojski. To se da razbrati iz njihovih citatov. Velik del odgovornosti so nalagali vodjem. Predvsem je to vidno v primeru Friderika II. Velikega, ki je za svoje vodje napisal kar nekaj knjig, po katerih naj bi se učili. Spodbujal jih je tudi k strogemu kaznovanju, da so se vojaki močno bali vodje. Tukaj pride do razhajanja z današnjim splošnim prepričanjem. Danes velja, da je bolje, da se vodja s svojim vojakom dobro razume in ne da se ga vojak boji. Podoben pristop je zagovarjal Sun Tzu. Po njegovem mnenju je bolje, da se vodja obnaša do vojakov kot do svojih otrok, vendar pa mora paziti, da jih ne razvadi preveč.. Zanimivo je, da je edino Machiavelli poudaril tudi karakteristične značilnosti vojaka. Zagovarja teorijo, da se vojaku pogum privzgoji in da posameznik ni rojen pogumen. Disciplino pogosto vidijo kot pomemben dejavnik, ki prispeva k ugledu in sreči države. Če so čete in posledično vojska dobro organizirane, to prinese državi velik ugled. To zagovarjata tako N. Machiavelli kot Vegecij Renat Flavij. Iz tega poglavja lahko vidimo, da je bila vojaška disciplina prisotna od nekdanj, vendar v različnih oblikah. Prav tako so jo skozi obdobja tudi zagotavljali na različne načine. Medtem ko Vegecij Renat Flavij zagovarja, da je bolje, če vojaki disciplino ponotranjijo, Friderik II. Veliki trdi, da se največ doseže s palico in s strahom. Vsekakor so obstajale razlike, a so se vsi strinjali, da je disciplina zelo pomembna sestavina vojske, še posebno v času oboroženega boja.

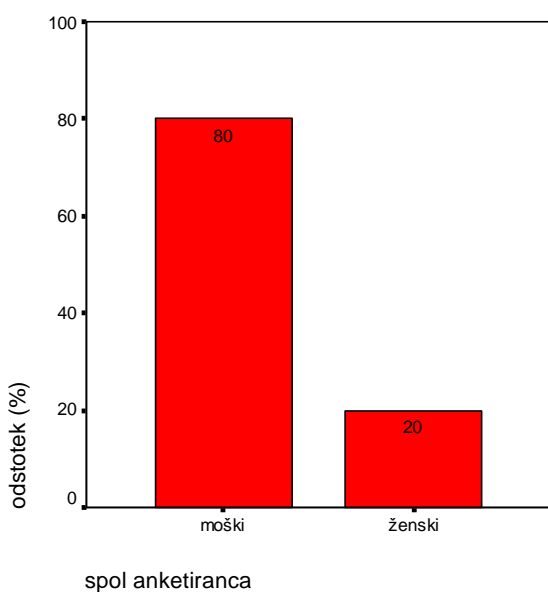
5. ČASTNIKI SLOVENSKE VOJSKE O VOJAŠKI DISCIPLINI (REZULTATI ANKETE)

V tretjem delu diplomske naloge bom predstavila analizo ankete, ki sem jo opravila 3. oktobra 2007 na populaciji častnikov, ki so na šolanju na enem izmed programov Poveljniško-štabne šole v Slovenski vojski. Na anketo je odgovarjalo 25 anketirancev. Anketa ima 11 vprašanj, ki so v večini povezana z osebnim pogledom anketiranca na vojaško disciplino. V anketi je šest vprašanj zaprtega tipa, trije so mešani, dve vprašanji sta odprtega tipa. Poglavje je razdeljeno na tri dele. Dobljene podatke iz prvih dveh delov sem analizirala s pomočjo programa SPSS in jih nato predstavila v tabelah in grafih. Vsako tabelo nato razložim. Anketo sem analizirala glede na posamezna vprašanja in jih nekaj med seboj tudi združila. V tretjem delu sem naredila primerjalno analizo med različnimi odgovori anketiranih.

Tabela 5.1: Spol anketiranca

	<i>število</i>	<i>Odstotek (%)</i>
moški	20	80
ženski	5	20
skupaj	25	100

Graf 5.1: Spol anketiranca

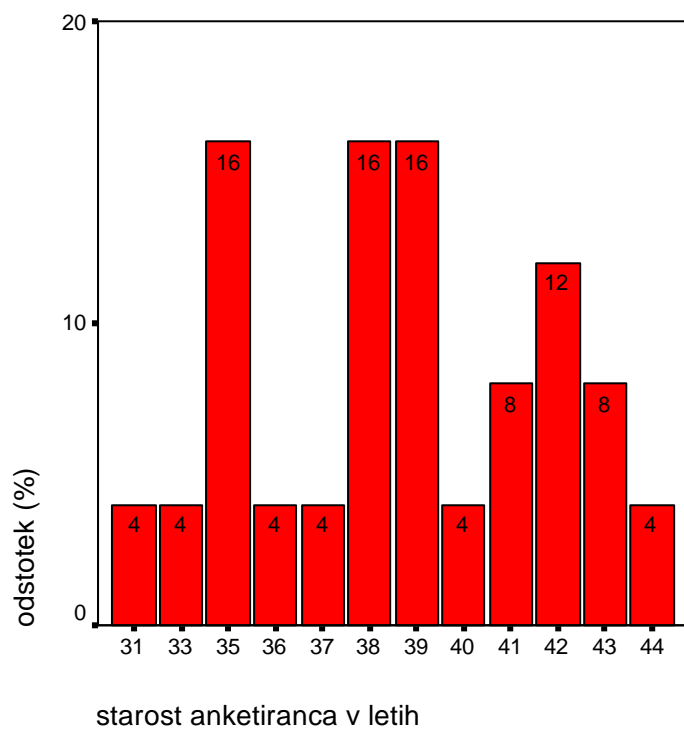

Pri tej anketi je odgovarjalo 25 oseb, ki so bile tisti teden na šolanju na enem izmed programov Poveljniško-štabne šole. Od tega je bilo 20 moških, kar je 80 odstotkov vseh anketiranih in pet žensk, to je 20 odstotkov (Tabela 5.1, Graf 5.1).

Tabela 5.2: Starost anketiranca

<i>let</i>	<i>število</i>	<i>Odstotek (%)</i>
31	1	4
33	1	4
35	4	16
36	1	4
37	1	4
38	4	16
39	4	16
40	1	4
41	2	8
42	3	12
43	2	8
44	1	4
skupaj	25	100

Graf 5.2: Starost anketiranca

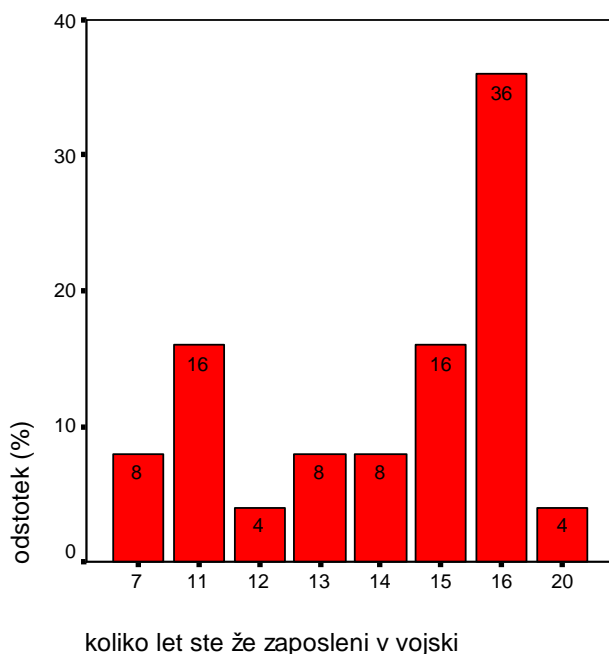

V anketi so sodelovale osebe različnih starosti. Njihova starost se giblje od 31 do 44 let. Povprečna starost anketiranih je 38, 52 let. Največ udeležencev (16 odstotkov oziroma štirje vprašani) je starih 35, 38 ali 39 let. Nato so trije udeleženci stari 42 let, to je 12 odstotkov vseh anketiranih. Dva anketirana (osem odstotkov) sta stara 41 in dva 43 let. Sledi še šest posameznikov, ki so stari 31, 33, 36, 37, 40 ali 41 let (Tabela 5.2, Graf 5.2).

Tabela 5.3: Koliko let ste že zaposleni v Slovenski vojski?

<i>št. let</i>	<i>število anketiranih</i>	<i>odstotek (%)</i>
7	2	8
11	4	16
12	1	4
13	2	8
14	2	8
15	4	16
16	9	36
20	1	4
skupaj	25	100

Graf 5.3: Koliko let ste že zaposleni v Slovenski vojski?

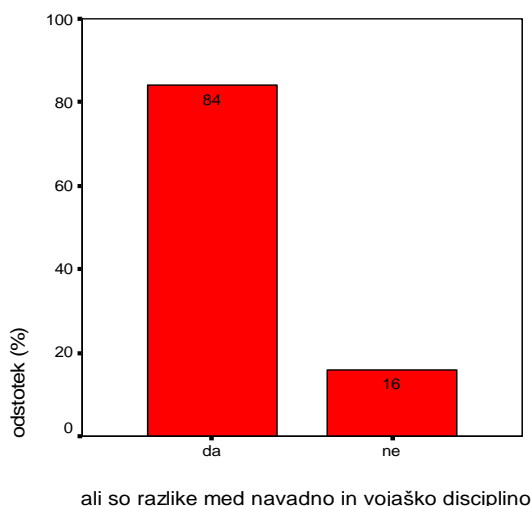
Največ anketiranih, 36 odstotkov oziroma devet vprašanih je že 16 let zaposlenih v vojski. Samo en anketirani je v vojski zaposlen že 20 let in prav tako je samo eden zaposlen 12 let. Štirje anketirani (16 %) so zaposleni v vojski že 15 let in prav tako so štirje zaposleni 11 let.

Osem odstotkov vseh anketiranih oziroma dve osebi v vojski delata že sedem let, in prav tako dve osebi, ki sta v vojski zaposleni že 13 oziroma 14 let. Anketirani so v povprečju v Slovenski vojski zaposleni 13,92 let (Tabela 5.3, Graf 5.3).

Tabela 5.4: Ali po vašem mnenju obstajajo razlike med »navadno« in vojaško disciplino?

	<i>število</i>	<i>Odstotek (%)</i>
da	21	84
ne	4	16
skupaj	25	100

Graf 5.4: Ali po vašem mnenju obstajajo razlike med »navadno« in vojaško disciplino?

Skoraj vsi anketirani se strinjajo, da obstajajo razlike med navadno in vojaško disciplino. Kar 84 odstotkov (21 oseb) jih je namreč odgovorilo pritrdilno. Le 16 odstotkov (4 osebe) anketiranih je mnenja, da med tema dve disciplinama ni razlike.

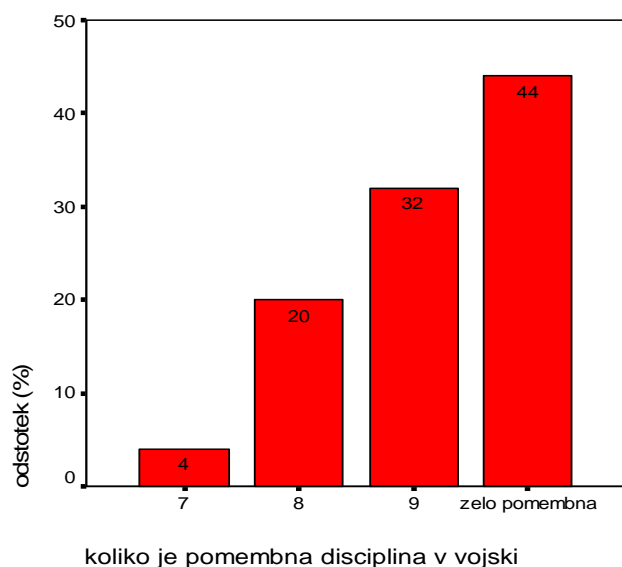
Pa pogledjmo, kakšne so razlike, ki so jih navedli. Pri vojaški disciplini so bolj predpisana pravila in načini obnašanja kot pri navadni. Vojaška disciplina je nadgradnja navadne discipline, je urejenost, točnost, uboganje ukazov brez ugovarjanja. Menijo tudi, da je »navadna« disciplina bolj stvar posameznika in odnosa posameznika do sistema, medtem ko je vojaška disciplina formalizirana s predpisi in pravili. Vojaška disciplina se močno razlikuje od navadne, saj vsebuje norme, postopke in kriterije, ki v civilnem svetu niso prisotni in so mogoče celo nerazumljivi. Vojaško disciplino določa že sama organizacijska struktura vojske,

ki se razlikuje od katerekoli civilne organizacije. Največja razlika naj bi se pokazala predvsem pri opravljanju nalog in pri načinu usposabljanja. Saj se v vojski zahteva poslušnost in kasneje tudi predvideno delovanje posameznikov. Posebej in predvsem se kaže disciplina pri vojaških operacijah. Vojaška disciplina je povezana tudi s samo naravo dela, ki ga ima vojska. Povezana je s hierarhijo in formalno avtoriteto. To pa posameznik pridobi s položajem in s činom. Vojaška disciplina je tudi doseganje vojaškega cilja, pri čemer je lahko ogroženo posameznikovo življenje. Prav tako je vojaška disciplina ustrezen odnos do podrejenih in lastno primerno obnašanje. V primeru vojaške discipline so odločitve in vedenje veliko bolj nadzorovane kot pri »navadni« disciplini. Vojaška disciplina je bolj stroga in je tako tudi sankcionirana. Velika razlika pa se pozna tudi v primeru kršenja discipline. Ker imajo vojaki v vojski dostop do orožja, so lahko posledice neposlušnosti veliko hujše kot v primeru »navadne« discipline. Vojaška disciplina lahko vpliva in zgradi tudi navadno disciplino, obratno pa ni mogoče. Predvsem pa je vojaška disciplina predpisana in jo je dolžan upoštevati vsak (Tabela 5.4, Graf 5.4).

Tabela 5.5: Koliko je po vašem mnenju pomembna disciplina v vojski

	število	odstotek (%)
7	1	4
8	5	20
9	8	32
zelo pomembna 10	11	44
skupaj	25	100

Graf 5.5: Koliko je po vašem mnenju pomembna disciplina v vojski

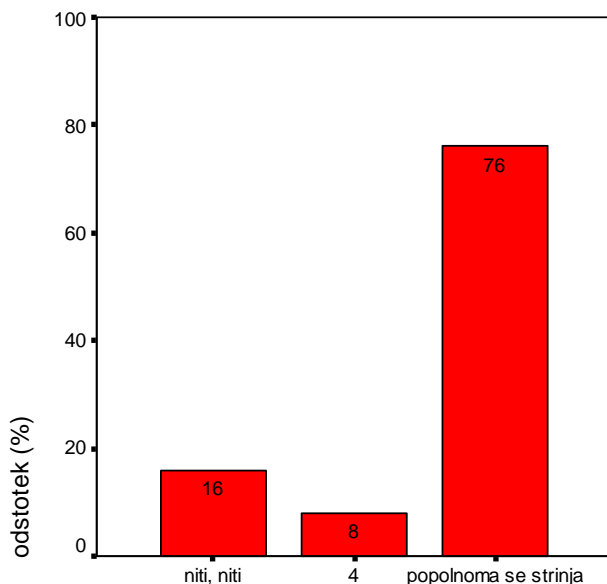

Na vprašanje, koliko je po njihovem mnenju pomembna disciplina v vojski, je 44 odstotkov vseh anketiranih odgovorilo, da je disciplina zelo pomembna (10). Osem vprašanih (32 %) meni, da je disciplina v vojski precej pomembna (9). Da je disciplina dokaj pomembna, se je odločilo 20 odstotkov anketiranih. Le eden od 25 je mnenja, da je disciplina pomembna (7). Nihče pa ni mnenja, da je disciplina v vojski nepomembna. Povprečna vrednost pri tem vprašanju je 9,16 (Tabela 5.5, Graf 5.5).

Tabela 5.6: Ob kršitvah discipline se mora nadrejeni vedno pogovoriti s kršiteljem

	število	odstotek (%)
niti, niti 3	4	16
4	2	8
popolnoma se strinjam 5	19	76
skupaj	25	100

Graf 5.6: Ob kršitvah discipline se mora nadrejeni vedno pogovoriti s kršiteljem

nadrejeni se mora pogovoriti s kršiteljem

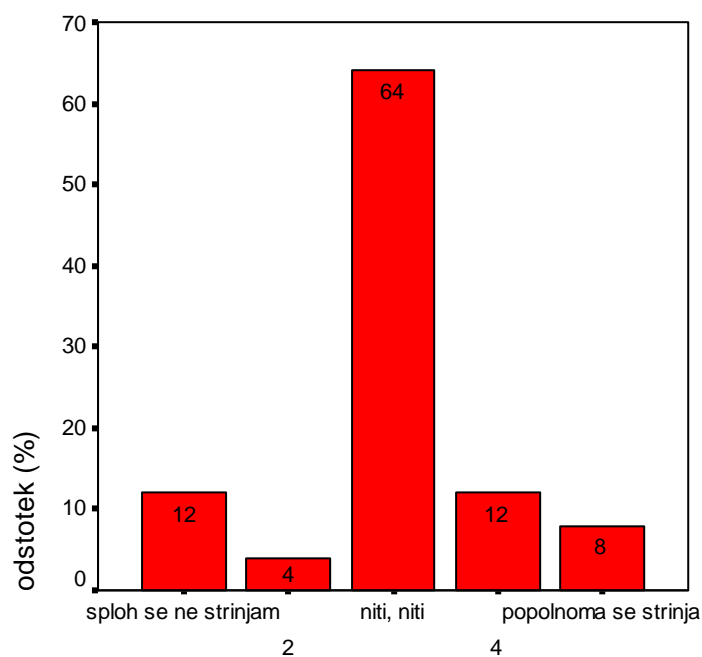
Da se mora nadrejeni v primeru kršenja vojaške discipline vedno pogovoriti s kršiteljem, se strinja več kot tri četrtine vprašanih. To je razvidno tudi iz povprečne vrednosti, ki znaša 4,60. Kar 76 odstotkov (19 anketiranih) se popolnoma strinja s to trditvijo. Svoje strinjanje pri

tej trditvi pa je izrazilo osem odstotkov anketiranih. S trditvijo pa se ne morejo strinjati, niti je ne zanikajo štirje anketirani (16 odstotkov) (Tabela 5.6, Graf 5.6).

Tabela 5.7: Kršitev vojaške discipline vedno zahteva ostre kazni

	število	Odstotek (%)
sploh se ne strinjam 1	3	12
2	1	4
niti, niti 3	16	64
4	3	12
popolnoma se strinjam 5	2	8
skupaj	25	100

Graf 5.7: Kršitev vojaške discipline vedno zahteva ostre kazni

kršitev vojaške discipline zahteva ostre kazni

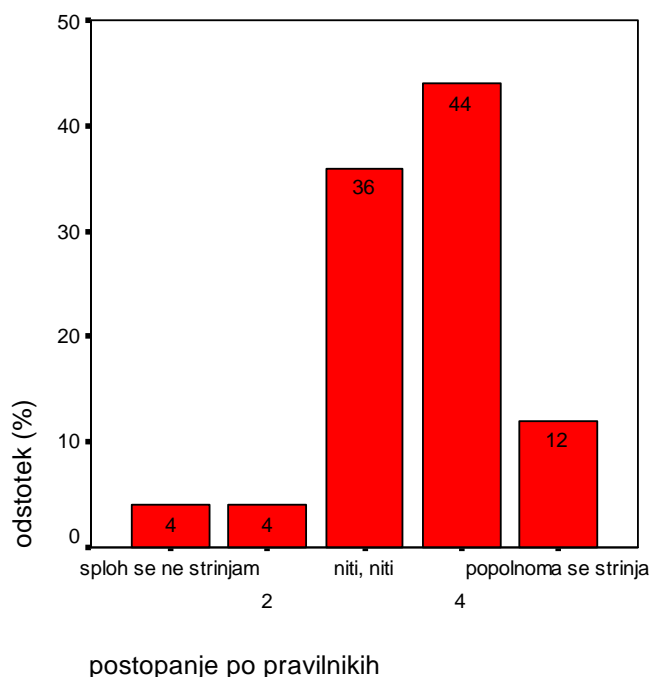
Pri trditvi, da kršitev vojaške discipline vedno zahteva ostre kazni, so odgovori anketiranih zelo razpršeni. S trditvijo se sploh ne more strinjati 12 odstotkov. En anketiranec (4%) se ne strinja. Največ anketiranih se je odločilo za srednjo možnost. S trditvijo se ne more strinjati, niti je ne zanika, kar 64 odstotkov vseh anketiranih. Strinjanje s trditvijo je izrazilo 12

odstotkov, medtem ko je popolno strinjanje izrazilo le osem odstotkov anketiranih oziroma dve osebi. Tako je tudi 3 (niti, niti) povprečna vrednost pri tem vprašanju (Tabela 5.7, Graf 5.7).

Tabela 5.8: Ob kršitvah vojaške discipline je vedno mogoče postopati po pravilnikih

	število	odstotek (%)
sploh se ne strinjam 1	1	4
2	1	4
niti, niti 3	9	36
4	11	44
popolnoma se strinjam 5	3	12
skupaj	25	100

Graf 5.8: Ob kršitvah vojaške discipline je vedno mogoče postopati po pravilnikih

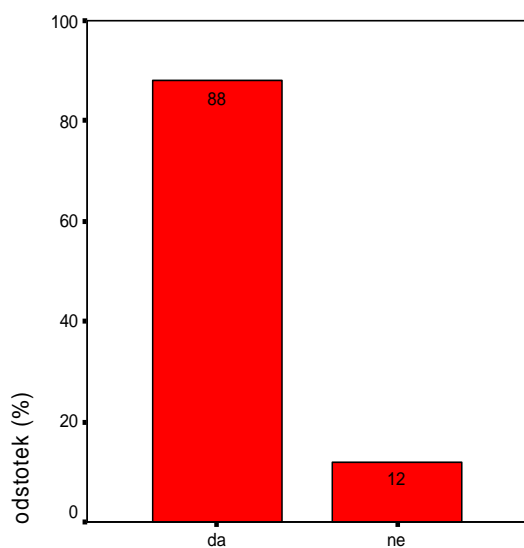
Pri trditvi, da je ob kršitvah vedno mogoče postopati po vojaških pravilnikih, je skoraj polovica (44 %) anketiranih izrazila strinjanje. Da se s trditvijo niti ne strinjajo niti je ne zanikajo, je izbralo 36 odstotkov anketiranih. Popolno strinjanje s trditvijo je izrazilo 12 odstotkov. Le en anketirani (4 odstotke) je izrazil popolno nestrinjanje in prav tako je samo eden izrazil nestrinjanje. Tako lahko iz grafa in tabele razberemo, da se več kot polovica vprašanih strinja s to trditvijo. Le dva sta izrazila nestrinjanje. Povprečna vrednost pri tem

vprašanju je 3, 56. Se pravi, da je večina anketiranih mnenja, da je ob kršenju vojaške discipline vedno mogoče postopati po pravilnikih (Tabela 5.8, Graf 5.8).

Tabela 5.9: Ali poznate sankcije za kršenje discipline v SV?

	<i>število</i>	<i>Odstotek (%)</i>
da	22	88
ne	3	12
skupaj	25	100

Graf 5.9: Ali poznate sankcije za kršenje discipline v SV?

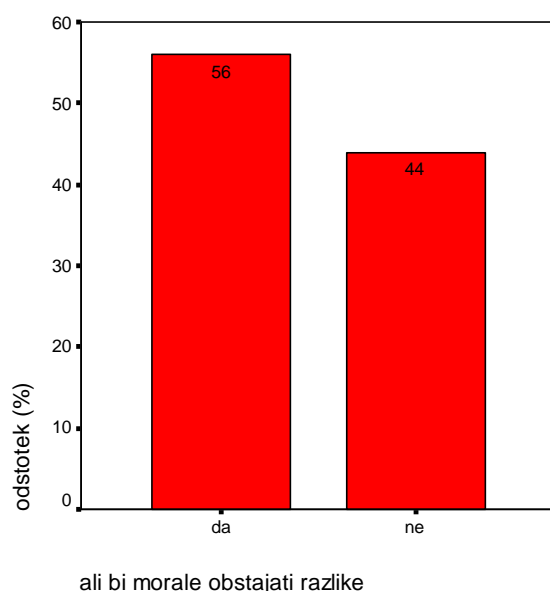

Pričakovano je bilo, da bo odstotek pritrdilnega odgovora pri vprašanju Ali poznate sankcije za kršenje vojaške discipline zelo visok in tudi je. Sankcije pozna 88 odstotkov vprašanih, to je 22 anketiranih. Le trije (12 odstotkov) med njim pa ne poznajo vojaških sankcij v primeru kršenja vojaške discipline (Tabela 5.9, Graf 5.9).

Tabela 5.10: Ali bi po vašem mnenju morale obstajati razlike v disciplini v primeru različnih situacij (bojne naloge, mirovne operacije, urjenje v mirnodobnem času, ...) npr. manjša formalnost pri izvajanju postopkov in podobno?

	Število	Odstotek(%)
da	14	44
ne	11	56

Graf 5.10: Ali bi po vašem mnenju morale obstajati razlike v disciplini v primeru različnih situacij (bojne naloge, mirovne operacije, urjenje v mirnodobnem času, ...) npr. manjša formalnost pri izvajanju postopkov in podobno?

Pri tem vprašanju (Ali bi po vašem mnenju morale obstajati razlike v disciplini v primeru različnih situacij?) je bilo mnenje dokaj deljeno. Za mnenje, da bi morale obstajati razlike v disciplini v primeru različnih situacij (bojne naloge, mirovne operacije, urjenje v mirnodobnem času,...) npr. manjša formalnost pri izvajanju postopkov, se je odločilo 14 anketiranih (56 odstotkov), 11 vprašanih (44 odstotkov) pa je mnenja, da take razlike ne bi smele obstajati v nobenem primeru.

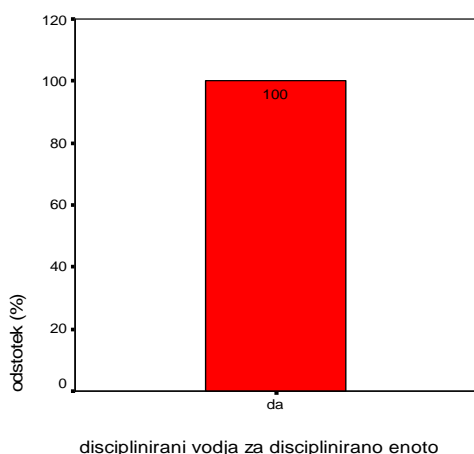
Bojne naloge in mirovne operacije se ne morejo primerjati z urjenjem v mirnodobnem času, zato je tudi disciplina drugačna, saj je pri mirovnih in bojnih operacijah veliko pomembnejša. Pomen discipline se stopnjuje glede na zahtevnost, kompleksnost in nevarnost naloge. Večje, pomembnejše naloge zahtevajo strožjo disciplino, ki vpliva na potek aktivnosti. Disciplina mora biti večja v času opravljanja naloge in se razlikuje od discipline v času počitka. Razlika

se kaže tudi v tem, da so postopki pri izvedbi bojnih nalog manj formalizirani. Razumeti pa je potrebno tudi, da različne situacije povzročajo različne reakcije pri posameznikih in disciplina je s temi reakcijami in počutjem močno povezana. Zato je potrebno določena odstopanja presoati tudi glede na okolje in situacijo, v kateri se je zgodilo. Predvsem je potrebno poiskati temeljne vzroke za nedisciplino, da se nato lahko določijo razlike v disciplini, ki so določene s pravili in določili. Vendar pa razlike v vseh teh situacijah ne bi smele biti prevelike. V času mirnodobnega urjenja naj se pripadniki oboroženih sil na svojih napakah učijo in jih odpravijo. V času boja pa je to težje izvedljivo. dobro pa bi bilo, da bi to odstopanje na različnih področjih natančno opredelili. V mirovnih operacijah stvari potekajo veliko drugače. Zato se lahko določena kršenja discipline spregleda, medtem ko se jih v času urjenja ne bi. Razlik ne bi smelo biti, saj se nanašajo na pripadnike Slovenske vojske ne glede na to, kje opravljajo nalogo. Če posameznik ni discipliniran pri vsakdanjem delu, ne bo discipliniran niti pri opravljanju zahtevnejših nalog (Tabela 5.10, Graf 5.10).

Tabela 5.11: Ali je po vašem mnenju potrebno za disciplinirano enoto imeti tudi discipliniranega vodjo?

	<i>število</i>	<i>Odstotek (%)</i>
da	25	100

Graf 5.11: Ali je po vašem mnenju potrebno za disciplinirano enoto imeti tudi discipliniranega vodjo?

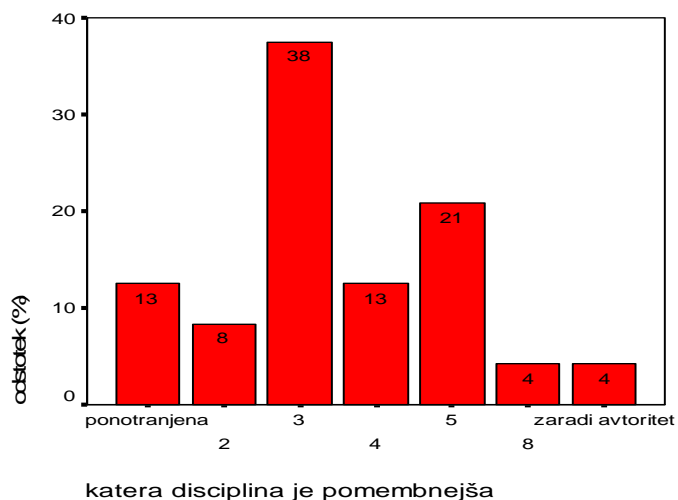
Na vprašanje, ali je po vašem mnenju potrebno za disciplinirano enoto imeti tudi discipliniranega vodjo, so bili vsi odgovori pritrdilni. Vsi vprašani so mnenja, da je za

disciplinirano enoto potreben discipliniran vodja. Razlog je v tem, da vodja daje enoti osebni zgled, po katerem se lahko posamezniki ravnajo. Osebni zgled je namreč osnova in temelj dobrega in uspešnega poveljevanja. Tako lahko z zgledom pozitivno vpliva na ostale pripadnike v enoti. In če bo discipliniran vodja sam, bo veliko lažje in uspešneje discipliniral tudi enoto. Z disciplino tudi pridobi zaupanje podrejenih. Strokovnost, korektnost in profesionalni nastop vodje so ključni elementi za vzpostavitev discipline v enoti. Če pa vodja krši pravila, ne more zahtevati od podrejenih, da jih spoštujejo in izvajajo, kar pa lahko vodi v kaos in neizpolnjevanje nalog. Tako lahko tudi preko podrejenih ugotovimo, kakšen je njihov vodja, saj so podrejeni odsev svojega nadrejenega (Tabela 5.11, Graf 5.11).

Tabela 5.12: Ali je pomembnejša disciplina, ki jo posameznik ponotranji ali tista, ki se ji podvrže zaradi formalne avtoritete vodje?

	število	odstotek (%)
ponotranjena 1	3	12
2	2	8
3	9	36
4	3	12
5	5	20
8	1	4
zaradi avtoritete 10	1	4
skupaj	24	96

Graf 5.12: Ali je pomembnejša disciplina, ki jo posameznik ponotranji ali tista, ki se ji podvrže zaradi formalne avtoritete vodje?

Na zadnje vprašanje (Ali je pomembnejša disciplina, ki jo posameznik ponotranji ali tista, ki se ji podvrže zaradi formalne avtoritete?) je odgovarjalo samo 24 vprašanih. Povprečna vrednosti pri tem vprašanju je 3, 71. Od tega se je 88 odstotkov anketiranih odločilo, da je pomembnejša disciplina, ki jo posameznik ponotranji in so se odločili za možnost od 1 do 5 na merski lestvici. Da je najpomembnejša disciplina, ki je samo ponotranjena, so se odločili trije anketirani (12 odstotkov). Največ anketiranih je mnenja, da je ponotranjena disciplina zelo pomembna, vendar mora biti prisotna tudi disciplina, ki se ji posameznik podvrže zaradi prisotnosti vodje. Za to možnost se je odločilo devet anketiranih (36 odstotkov), na merski lestvici pa je označena s številko 3. Ostalih osem odstotkov (2 anketirana) se je odločilo, da je pomembnejša disciplina, ki se ji vojak podvrže zaradi formalne avtoritete vodje. Eden izmed njih zagovarja mnenje, da je najboljša disciplina prav tista, ki jo posameznik vzdržuje zaradi avtoritet (10), drugi pa je na merski lestvici od 1 do 10 izbral 8. Tako da bi lahko rekli, da močno zagovarja disciplino, ki je prisotna zaradi avtoritete, vendar dopušča tudi možnost, da jo posamezniki lahko ponotranjijo (Tabela 5.12, Graf 5.12).

Kakšna je vaša osebna definicija vojaške discipline?

»Upoštevanje in striktno izvrševanje zadanih ukazov, navodil in dogovorov.«

»Spoštovanje pravil, navad, ... skratka vojaškega reda.«

»Pravila vojaškega obnašanja.«

»Vojaška disciplina pomeni osebno urejenost, izpolnjevanje ukazov (formalnih in neformalnih predpisov), predvsem pa zgled podrejenim.«

»Določa jo hierarhija odnosov, subordinacija in enostarešinstvo.«

»Vojaška disciplina je spoštovanje pravil, predpisov, ..., v vojaški organizaciji.«

»Spoštovanje pravil službe, korekten odnos med pripadniki tako s strani nadrejenih kot s strani podrejenih. Pozitivna disciplina se lahko razume tudi kot zmožnost vseh akterjev sodelovati v skupini, kolektivu, timu.«

»Vojaška disciplina je skupek norm, kriterijev in postopkov, ki jih vojaška organizacija predpiše z namenom izvedbe in zagotavljanja nalog.«

»Vojaška disciplina se začne pri disciplini nadrejenih. Če je vodja discipliniran, bodo brez večjih težav disciplinirani tudi podrejeni.«

»Vojaška disciplina pomeni, da se držiš pravil služb, upoštevaš hierarhijo, izvršuješ ukaze, iščeš boljše načine za opravljanje nalog, gradiš skupinski duh, pomagaš drugim, ...«

»Vojaška disciplina je aktivnost posameznika ali skupine, po kateri se upoštevajo norme obnašanja v vojski. V povezavi s pravili službe ter ostalimi normativnimi akti in kodeksi obnašanja.«

»Ravnanje posameznika, ko je v vojaški službi, v skladu z normami in pravili.«

»Povezana je z izvrševanjem ukazov ter z odgovorno in vestno opravljenimi nalogami.«

»Spoštovanje in izvajanje vseh ukazov z nalogo doseganja zastavljenega cilja, upoštevajoč pravila slovenske vojske.«

»Je stanje duha, s katerim navzven izražamo disciplino in temelji tako na ponotranjeni kot tudi na formalni avtoriteti.«

»Je izpolnjevanje ukazov in usmeritev brez razmišljanja in ugovarjanja, pri tem pa igra ključno vlogo vodja in pripravljenost posameznika ter kolektiva kot celote.«

»Podrejanje ukazom, navodilom, direktivam, spoštovanje in strukturno izvajanje nalog, poročanje o zadevah, pošten odnos do podrejenih, nikakor pa ne na škodo zakonitosti.«

»Izvajanje predpisanih pravil in postopkov.«

»Pravočasno, natančno in dosledno opravljanje nalog in povelj.«

»Vojaška disciplina je način obnašanja, spoštovanja vojaški pravil. Saj je v vojski hierarhija in je spoštovanje vojaške discipline nujno potrebno za delovanje.«

»Pravila vedenja in obnašanja, ki jih morajo dosledno upoštevati vsi akterji v vojaški organizaciji.«

»Dosledno spoštovanje pravil, navodil, ukazov, ...«

»Spoštovanje ukazov in pravil bontona.«

»Vojaška disciplina so pravila vedenja oziroma obnašanja ob različnih situacijah in so za vse enaka.«

To so definicije, ki so jih napisali anketirani. Ugotovimo lahko, da se velikokrat ponovi izjava, da je vojaška disciplina spoštovanje vojaških pravil, izpolnjevanje ukazov, doseganje zadanih ciljev, ...prav tako velika večina meni, da je vojaška disciplina skupek norm in vrednot, ki so značilne za vojaško organizacijo. V večini primerov gre za formalna ali neformalna pravila. Anketirani tako vidijo disciplino kot predpis in kot neko zahtevo nadrejenega. Redki pa menijo, da je to del posameznika. Da je to nekaj, kar človek ponotranji in potem s pomočjo tega deluje. Tako se vojaku zdi disciplina samoumevna.

Velikokrat se vojaška disciplina navezuje na samo vojaško organizacijo. Vojaška organizacija ima določene lastnosti, po katerih se loči od civilnih organizacij. Tako ima tudi drugačno disciplino, ki se loči od tiste v civilnem življenju. Za vojaško disciplino je zelo značilen tudi

hierarhičen odnos, veriga poveljevanja, pri katerem mora podrejeni ubogati brez ugovorov. Značilno je tudi načelo enostarešinstva. S pomočjo tega načela vedno vedo, kdo je odgovoren za določeno stvar. Veliko anketiranih je v definiciji zapisalo, da je lahko enota disciplinirana le, če je discipliniran njihov nadrejeni. S svojim zgledom naj bi vodja pokazal, kakšno je ustrezno obnašanje v vojski in potem to prenašal tudi na podrejene. Je pa vojaška disciplina tudi korekten odnos do podrejenih in nadrejenih. Zelo pomembna je tudi v skupini. Saj disciplinirana enota veliko lažje deluje kot povezana skupina in je tudi večja verjetnost, da bo posameznik pomagal sovojaku v težavah. S pomočjo discipline tudi lažje dosežeš zadani cilj oziroma bolje izpelješ nalogo.

Tako lahko povzamemo, da je vojaška disciplina v veliki meri vezana na pravila, ki jih podaja vojska in ki veljajo za vse pripadnike te organizacije ter da s pomočjo discipline vojaki delujejo bolje in odgovorneje.

Kako se po vašem mnenju najlažje zagotavlja disciplino?

Disciplino se začne zagotavljati prvi dan vstopa v vojašnico. Načini so več različni, se pa med seboj prepletajo in dopolnjujejo. Vsekakor se disciplino ne sme zagotavljati samo z represijo, raznimi kaznimi oziroma s sankcioniranjem. Veliko bolj pozitiven je učinek nagrajevanj, pohval in drugih stimulacij. Spet drugi menijo, da je sankcioniranje pravilno, ampak samo v primeru kršenja predpisov, ki jih je treba spoštovati. Dobro je, da so pravila točno definirana in jasna vsakemu posamezniku takoj ob vstopu v vojaško organizacijo. Tako vsak ve, kdaj je kaj naredil narobe in se nato lahko določi sankcije, ki pa morajo biti za vse enake, saj se med pripadniki vojske ne sme ustvarjati razlik.

Zelo pomemben je tudi zgled nadrejenih. Nadrejeni, ki spoštuje disciplino in se dosledno ravna po pravilih službe, bo veliko lažje dosegel disciplino v enoti kot vodja, ki tudi sam ne spoštuje discipline. Nadrejeni mora imeti tudi primeren odnos do podrejenih in mora vzgajati celotni kolektiv. Pri vzgoji je najpomembnejše pravilno urjenje. Preko tega se namreč vojaki naučijo reda in discipline. Včasih je za zagotavljanje discipline potreben celo dril. Ne moremo pa pričakovati, da bo discipliniran vojak nekdo, ki ne razume povelij. Zato mora vodja vedno stremeti k temu, da so pravila jasna in razumljiva vsakomur. Zavedati pa se je potrebno, da formalna avtoriteta ni vse. Velikokrat na podrejene veliko bolj vpliva neformalna avtoriteta in se jih zato lažje disciplinira. Treba je tudi paziti, da je čin res odsev posameznikovega znanja, strokovnosti, profesionalnosti, saj ga drugače lahko začnejo podrejeni prezirati in se to močno pozna tudi pri disciplini.

Zelo pomembna za zagotavljanje discipline je tudi posameznikova motivacija. Eden je za disciplino bolj motiviran in jo bo lažje sprejel, spet drugi bo povzročal več težav. Težje bo tudi motivirati vojaka, če bo njegov nadrejeni kazal zelo negativen odnos do stvari. Je pa po mnenju anketirancev lažje zagotavljati disciplino, če je dober odnos v skupini, enoti. Dobro je tudi, da je v skupini stalna pripravljenost, ker tudi tako lažje dosežemo disciplinirano enoto. Tako lahko povzamemo, da se disciplino zagotavlja s pomočjo pravil in s sankcioniranjem, ki mora biti za vse enako. Zelo pomemben je tudi osebni zgled vodje, s pomočjo katerega lahko nadrejeni veliko hitreje disciplinira enoto. Ne smemo pa pozabiti na različne osebnosti vsakega posameznika. Nekatere vojake je lažje disciplinirati kot druge, zato tudi ne moremo pri vseh uporabljati enakih metod dela.

V tem delu diplomske naloge predstavljam podatke in mnenja anketirancev iz Poveljniško-štabne šole. Ugotovili smo lahko, da so si pri nekaterih vprašanjih zelo enaki, kot na primer, ali mora biti vodja zgled, kjer so vsi odgovorili, da mora biti, pri drugi pa je prišlo do večjih razlik. Vsekakor ima vsak posameznik svoj pogled na disciplino, kar se vidi tudi v njihovih osebnih definicijah vojaške discipline. Vendar pa so si v splošnem odgovori med seboj zelo podobni. Ker je vzorec premajhen, tega ne moremo posploševati, ampak je bolj le občutek, kako razmišljajo slovenski poveljniki. Prav tako je tudi število žensk premajhno, da bi se na podlagi tega dalo narediti neke zaključke, vendar sem kot zanimivost naredila tabele, v katerih sem analizirala določena vprašanja po spolih.

Tabela 5.13: Koliko je po vašem mnenju pomembna disciplina v vojski?

			<i>koliko je pomembna disciplina v vojski?</i>				skupaj
			<i>7 pomembna</i>	<i>8 dokaj pomembna</i>	<i>9 precej pomembna</i>	<i>10 zelo pomembna</i>	
spol anketiranca	moški	število	1	4	7	8	20
		glede na spol anketiranca (%)	5	20	35	40	100
		glede na pomembnost discipline (%)	100	80	87,5	72,7	80
		skupaj (%)	4	16	28	32	80
	ženski	število		1	1	3	5
		glede na spol anketiranca (%)		20	20	60	100
		glede na pomembnost discipline (%)		20	12,5	27,3	20
		skupaj (%)		4	4	12	20
skupaj		število	1	5	8	11	25
		glede na spol anketiranca (%)	4	20	32	44	100
		glede na pomembnost discipline (%)	100	100	100	100	100
		skupaj (%)	4	20	32	44	100

Iz tabele lahko razberemo, da 44 odstotkov anketiranih meni, da je disciplina v vojski zelo pomembna (10). Če jih delimo po spolu, so to tri ženske in 11 moških. Tako lahko vidimo, da kar 60 odstotkov žensk in le 40 odstotkov moških meni, da je disciplina v vojski zelo pomembna. Da je disciplina pomembna (7), je ocenil samo en moški in nobena ženska. Za dokaj pomembno (8) so se odločili štirje moški, kar je 20 odstotkov vseh anketiranih moških in ena ženska. Tako se je za to, da je disciplina dokaj pomembna, odločilo 20 odstotkov anketiranih. Da pa je disciplina precej pomembna (9), meni sedem moških in ena ženska. Skupaj je to 32 odstotkov anketiranih. Tako vidimo, da je največ anketiranih mnenja, da je disciplina v vojski zelo pomembna, saj se jih je skoraj polovica odločila za to možnost. Nihče pa ni mnenja, da je disciplina v vojski nepomembna. Zato se tudi ni nihče odločil za možnosti od 1 do 6. Vendar pa zaradi premajhnega vzorca rezultatov ne moremo posplošiti na celotno populacijo (Tabela 5.13).

Tabela 5.14: Koliko se strinjate z naslednjimi trditvami?

Ob kršitvi discipline se mora nadrejeni vedno pogovoriti s kršiteljem

			<i>nadrejeni se mora vedno pogovoriti s kršiteljem</i>			skupaj
			<i>3 niti, niti</i>	<i>4 se strinjam</i>	<i>5 popolnoma se strinjam</i>	
spol anketiranca	moški	število	3	2	15	20
		glede na spol anketiranca (%)	15	10	75	100
		glede na nadrejeni se mora vedno pogovoriti s kršiteljem (%)	75	100	78,9	80
		skupaj (%)	12	8	60	80
	ženski	število	1		4	5
		glede na spol anketiranca (%)	20		80	100
		glede na nadrejeni se mora vedno pogovoriti s kršiteljem (%)	25		21,1	20
		skupaj (%)	4		16	20
skupaj		število	4	2	19	25
		glede na spol anketiranca (%)	16	8	76	100
		glede na nadrejeni se mora vedno pogovoriti s kršiteljem (%)	100	100	100	100
		skupaj (%)	16	8	76	100

Iz tabele je razvidno, da se 76 odstotkov anketiranih popolnoma strinja (5) s tem, da se mora nadrejeni vedno pogovoriti s kršiteljem. Od tega je 15 moških, kar je 60 odstotkov, in štiri ženske oziroma 16 odstotkov vseh vprašanih. Da se s to trditvijo strinjata (4), sta napisala dva moška in nobena ženska, kar je skupno osem odstotkov anketiranih. Trije moški in ena ženska pa so napisali, da se s trditvijo ne morejo niti strinjati niti ne strinjati (3), to pa je 16 odstotkov vseh anketiranih. Tako smo dobili dokaj pričakovane rezultate, saj se je več kot 75 odstotkov anketiranih popolnoma strinjalo s trditvijo, da se mora nadrejeni s kršiteljem vedno pogovoriti (Tabela 5.14).

Tabela 5. 15: Koliko se strinjate z naslednjimi trditvami?

Kršitev vojaške discipline vedno zahteva ostre kazni

			<i>kršitev vojaške discipline vedno zahteva ostre kazni</i>					skupaj
			<i>1 sploh se ne strinjam</i>	<i>2 se ne strinjam</i>	<i>3 niti, niti</i>	<i>4 se strinjam</i>	<i>5 popolnoma se strinjam</i>	
spol anketiranca	moški	število	3	1	11	3	2	20
		glede na spol anketiranca (%)	15	5	55	15	10	100
		glede na kršitev vojaške discipline vedno zahteva ostre kazni (%)	100	100	68,75	100	100	80
		skupaj (%)	12	4	44	12	8	80
	ženski	število			5			5
		glede na spol anketiranca (%)			100			100
		glede na kršitev vojaške discipline vedno zahteva ostre kazni (%)			31,25			20
		skupaj (%)			20			20
skupaj		število	3	1	16	3	2	25
		glede na spol anketiranca (%)	12	4	64	12	8	100
		glede na kršitev vojaške discipline vedno zahteva ostre kazni (%)	100	100	100	100	100	100
		skupaj (%)	12	4	64	12	8	100

Pri tej trditvi so anketiranci odgovarjali veliko bolj razpršeno. Odgovori namreč segajo od popolnega nestrinjanja do popolnega strinjanja. Zanimivo je tudi, da so vse ženske odgovorile enako. Njihovo mnenje je, da se s to trditvijo ne morejo strinjati, prav tako pa se ne morejo ne strinjati (3). Enako je odgovorilo tudi 11 moških in tako je to najpogostejši odgovor, saj je enakega mnenja kar 64 odstotkov anketiranih. Druga najpogostejša odgovora pa sta Sploh se ne strinjam (1), ki so ga obkrožili trije moški, to je 12 odstotkov anketiranih, in Se strinjam (4), za katerega so se prav tako odločili trije moški. Osem odstotkov anketiranih oz. dva moška sta se popolnoma strinjala z dano trditvijo in sta mnenja, da kršitve vojaške discipline

vedno zahtevajo ostre kazni. Samo en moški, kar je štiri odstotke vseh vprašanih, je izrazil delno nestrinjanje s to trditvijo (Tabela 5.15).

Tabela 5.16: Koliko se strinjate z naslednjimi trditvami?

Ob kršitvah vojaške discipline je vedno mogoče postopati po pravilnikih

			<i>ob kršitvah vojaške discipline je vedno mogoče postopati po pravilnikih</i>					skupaj
			<i>1 sploh se ne strinjam</i>	<i>2 se ne strinjam</i>	<i>3 niti, niti</i>	<i>4 se strinjam</i>	<i>5 popolnoma se strinjam</i>	
spol anketiranca	moški	število	1	1	7	10	1	20
		glede na spol anketiranca (%)	5	5	35	50	5	100
		glede na trditev ob kršitvah vojaške discipline je vedno mogoče postopati po pravilnikih (%)	100	100	77,8	90,9	33,3	80
		skupaj (%)	4	4	28	40	4	80
	ženski	število			2	1	2	5
		glede na spol anketiranca (%)			40	20	40	100
		glede na trditev ob kršitvah vojaške discipline je vedno mogoče postopati po pravilnikih (%)			22,2	9,1	66,7	20
		skupaj (%)			8	4	8	20
skupaj		število	1	1	9	11	3	25
		glede na spol anketiranca (%)	4	4	36	44	12	100
		glede na trditev ob kršitvah vojaške discipline je vedno mogoče postopati po pravilnikih (%)	100	100	100	100	100	100
		skupaj (%)	4	4	36	44	12	100

S trditvijo Ob kršitvah vojaške discipline je vedno mogoče postopati po pravilnikih, se več kot polovica anketiranih (56%) strinja. Od tega se popolnoma strinja (5) 12 odstotkov, en moški in dve ženski. Strinjanje (4) pa je izrazilo 10 moških, kar je polovica vseh anketiranih moških, in ena ženska, kar je skupaj 44 odstotkov. Da se s trditvijo ne morejo strinjati niti ne strinjati (3), je obkrožilo sedem moških, kar je 35 odstotkov vseh moških in dve ženski. Skupaj se je za to možnost odločilo 44 odstotkov vprašanih. Največ žensk (40 %) se je odločilo prav za to možnost in za popolno strinjanje s trditvijo. Da se s trditvijo sploh ne strinja (1), je izrazil en moški, to so štirje odstotki vseh anketiranih. Prav tako pa se ne strinja (2) tudi samo en moški, kar je pet odstotkov vseh moških. Zaključimo lahko, da se večina anketiranih strinja s trditvijo, da je pri kršitvah vojaške discipline vedno mogoče postopati po pravilnikih (Tabela 5.16).

Tabela 5.17: Ali je pomembnejša disciplina, ki jo posameznik ponotranji ali tista, ki se ji podvržejo zaradi formalne avtoritete vodje?

			<i>ali je pomembnejša ponotranjena disciplina ali tista, ki jo vsili vojaški vodja?</i>							skupaj
			<i>1 ponotranjena</i>	2	3	4	<i>5 niti, niti</i>	8	<i>10 zaradi avtoritet</i>	
spol anketiranca	moški	število	2	2	7	2	4	1	1	19
		glede na spol anketiranca (%)	10,5	10,5	36,8	10,5	21,1	5,3	5,3	100
		glede na vprašanje (%)	66,7	100	77,8	66,7	80	100	100	79,2
		skupaj (%)	8,3	8,3	29,2	8,3	16,7	4,2	4,2	79,2
	ženski	število	1		2	1	1			5
		glede na spol anketiranca (%)	20		40	20	20			100
		glede na vprašanje (%)	33,3		22,2	33,3	20			20,8
		skupaj (%)	4,2		8,3	4,2	4,1			20,8
skupaj		število	3	2	9	3	5	1	1	24
		glede na spol anketiranca (%)	12,5	8,3	37,5	12,5	20,8	4,2	4,2	100
		glede na vprašanje (%)	100	100	100	100	100	100	100	100
		skupaj (%)	12,5	8,3	37,5	12,5	20,8	4,2	4,2	100

V tabeli lahko vidimo, da je večina anketiranih mnenja, da je najboljša disciplina tista, ki jo posameznik ponotranji. Vendar ne le strogo ponotranjena (1), saj so se za to možnost odločili le trije anketirani (12,5%), in sicer dva moška in ena ženska, ampak taka disciplina, ki je ponotranjena in je tudi vsiljena s strani vojaškega vodje. Največ vprašanih se je odločilo za možnost 3, za katero bi lahko rekli, da prevladuje ponotranjena disciplina, vendar je prisotna tudi disciplina zaradi avtoritete. Za ta odgovor se je odločilo 37,5 odstotkov vseh vprašanih, od tega 7 moških (29,2%) in dve ženski (8,3%). Drugi najpogostejši odgovor je bil, da je

najpomembnejša tista disciplina, ki je sorazmerno enako zagotovljena zaradi avtoritete in zaradi tega, ker jo je posameznik ponotranjil (5). Tako je menilo 20,8 odstotkov vprašanih. Od tega je 16,7 odstotka oziroma štiri moški in 4,1 odstotka oziroma ena ženska. Le dva anketirana menita, da je boljša disciplina, ki jo vsili vojaški vodja. Od tega je eden mnenja, da je dobro, da je del discipline tudi ponotranjene (8), drugi pa meni, da je boljša disciplina, ki je vzpostavljena zgolj zaradi avtoritete (10) (Tabela 5.17).

6. ZAKLJUČEK

Sposobnost bojevanja je zelo odvisna od tega, ali so se vojaki pripravljani bojovati. Ta pripravljenost se največkrat imenuje bojna morala. Izkušnje kažejo, da so ji poveljniki vedno namenjali veliko pozornosti, še posebej pri ocenjevanju sovražnika. Visoka morala izvira iz kakovostnega usposabljanja, zaupanja v poveljnike, opremo, oborožitev in dobro organiziranost. Temelji na disciplini, samospoštovanju in jasnem zavedanju, kaj se dogaja in kaj se od posameznika in od enote pričakuje. Zato mora usposabljanje v vojski vojake in poveljnike pripraviti za učinkovito delovanje v razmerah, ki jih prinašajo novi politični in varnostni izzivi. Biti mora takšno, da bo z njim mogoče odgovoriti na sodobne izzive v varnostnem okolju. Narava operacij v prihodnosti in sodobno bojevanje od vojaka zahtevata hitro odzivnost v situacijah, ki se nenehno spreminjajo. Zato morajo biti vojaki in enote prilagodljivi in se morajo znati hitro odločati.

V pripravah posameznikov in enot je odločilno kakovostno urjenje, saj izurjenost omogoča, da so naloge hitro in učinkovito izpeljane. Prav tako pa tudi dviguje samozaupanje in pomaga pri oblikovanju kolektivov, pri premagovanju strahu in negotovosti. Da pa se doseže izurjenost, ki je nujna za učinkovito opravljanje nalog, je potrebno postopke ponavljati in trenirati tako dolgo, da dosežemo želeno stopnjo izurjenosti. Poveljniki morajo razumeti, da negotovost slabo vpliva na moralo in odločanje in da je sposobnost hitrega odločanja v nepričakovanih situacijah zelo pomembna (Pešec 2005: 29–33).

V vojski je disciplina zelo pomembna. V primerjavi z disciplino v civilnem okolju lahko rečemo, da je vojaška disciplina nadgradnja prve. Zelo dobro je, da pride vojak v vojsko že vsaj delno discipliniran, saj ima zaradi tega manj problemov pri urjenju in izpolnjevanju ukazov. Velik del discipline pa se vojaku privzgoji skozi urjenje, ko se na terenu učijo primerov, ki jih lahko nekoč resnično doživijo. Zato je dobro, da se vojaki zavedajo, da je disciplina temelj vsake vojaške akcije. Bolj ko jo ponotranjijo in sprejmejo kot nujno potrebno ter se potem tako tudi ravnaajo, več imajo možnosti, da bodo preživeli v boju.

Veliko vlogo pri disciplini vojaka imajo tudi njihovi nadrejeni. Ti morajo zagotavljati disciplino ves čas. V času urjenja zato, da se vojak nauči discipline, da urjenje poteka po načrtih in tudi zato, da ne pride do nesreč z orožjem. V času oboroženega boja pa mora vodja prav tako zagotavljati disciplino, da vojaki ostanejo še naprej motivirani, da izpolnjujejo ukaze in da se ne zmedejo, kadar pride kriza.

Da je bila disciplina zelo pomemben del vojaškega urjenja tudi v preteklosti, lahko vidimo v različnih zgodovinskih primerih. Že rimski vojaki so disciplinirano korakali v falangi. Če ne bi bilo discipline, se ta način bojevanja ne bi mogel obdržati. Prav tako je imel zelo disciplinirano vojsko Friderik II. Veliki, ki je svoje vojake v ravnih vrstah pošiljal proti nasprotnikom in se vojaki niso umaknili.

Tako kot takrat ima tudi danes disciplina velik pomen. Glede na to, da se je veliko spremenilo, se je spremenilo tudi zagotavljanje discipline v vojski, a še vedno se vodje zavedajo, da lahko z disciplinirano enoto dosežejo cilj zadane naloge, medtem ko jih nedisciplinirana enota lahko vse uniči.

6.1 PREVERJANJE HIPOTEZ

H1: Vojaška disciplina skozi različna obdobja nima enakega pomena, saj je v zadnjem času poudarek na disciplini veliko večji.

S pomočjo različnih avtorjev, ki so pisali in razmišljali o vojaški disciplini, sem prikazala, kakšne poglede so imeli na disciplino v določenih obdobjih. Moje mnenje je, da je bila disciplina pred razvojem modernega orožja manj pomembna, kot je danes. Vendar mislim, da te hipoteze ne morem potrditi. Skozi celotno zgodovino so vojaški pisci disciplini dajali velik pomen in pomembno vlogo v dobri vojski. Danes je veliko več tehnologije v oboroženih silah in zato morajo biti vojaki dobro izurjeni in izučeni. Disciplinirani morajo biti tako pri urjenju v vojašnicah kot tudi v primeru oboroženega boja, da ne pride do napak, pri katerih bi lahko ubili tudi lastne enote. Toda velik poudarek na disciplini je bil tudi v času Friderika II. Velikega, ko se je začel uveljavljati nov način bojevanja. Takrat so se začele na bojiščih zbirati množice vojakov in samo s pomočjo dobro izurjenih in discipliniranih vojakov so častniki lahko manevrirali vse te formacije.

Podobno disciplino, kot jo skušajo vpeljati v vojsko danes, je zagovarjal že Sun Tzu. Vsak vodja naj bo do svojih podrejenih pravičen in prijazen, vendar samo do določene meje. Vojakov se ne sme razvajati, ker potem ne bodo učinkoviti v boju. Velika večina predstavljenih piscev je bila mnenja, da je disciplina pomembnejša od poguma in da je disciplino potrebno vzdrževati v vseh primerih. Tako vidimo, da je bila vojaška disciplina pomembna v vseh zgodovinskih obdobjih, razlikovali so se le načini zagotavljanja le-te.

H2: Vojaški vodja je tisti, ki zagotavlja ustrezno vojaško disciplino v času urjenja in v času oboroženega boja.

Vsak vodja je odgovoren za disciplino svoje enote. Deljena pa so mnenja glede tega, ali naj bi bila disciplina v času urjenja drugačna od discipline v času bojevanja. Nekateri menijo, da v času oboroženega boja ni potrebna tolikšna formalnost in da se predvsem zaradi tega razlikuje od discipline, ki se jo zahteva v mirnodobnem času. Spet drugi pa trdijo, da v disciplini ni razlike, ne glede na okolje, kjer se jo zahteva.

V primeru, ko so vojaki udeleženi v oboroženem boju in se zgodi, da jih nasprotnih odreže od zaledja in jim prekine vse komunikacijske poti ter ostanejo odvisni samo od sebe, je zelo pomembno, da ostanejo disciplinirani. V takih primerih bi večino civilistov verjetno zajela panika in se zato ne bi bili več sposobni pravilno odzvati. V vojski pa se urijo tudi za take primere. Ko se kaj takega zgodi, enota ostane mirna in zbrana ter nadaljuje po načrtu ali pa se čim hitreje vrne do skupine. Zelo pomembno je, da vojaki še naprej zaupajo vodji in izpolnjujejo njegove ukaze, da ne pride do še večje zmešnjave. V veliko primerih je to mogoče le zaradi dobro izurjenih in dobro discipliniranih posameznikov, ki brezpogojno zaupajo svojim nadrejenim in bodo zaradi tega dokončali svojo nalogo. Če pa se ta sistem zaupanja poruši, lahko skupina zabrede v veliko krizo. Vojaki začnejo begati in vse bolj se jih loteva panika. Na koncu se največkrat zgodi, da vsak gleda samo še nase in pozabi na dobro skupine. Zato začnejo delati veliko škodo svojim sovojakom in so s takim ravnanjem v večjo korist nasprotniku.

Vojaški vodja je vsekakor zelo pomemben lik pri zagotavljanju discipline, vendar pa ni vse odvisno samo od njega. Težko je reči, da je vojaški vodja odgovoren za nedisciplinirano enoto. Če se posameznik odloči, da discipline ne bo spoštoval, mu je ne more vsiliti nihče. Tudi vojaški vodja je ne more zagotavljati s svojo avtoriteto. Od vsakega posameznika je tudi odvisno, kako bo disciplino sprejel in do kolikšne mere jo bo spoštoval. Je pa veliko lažje vojaka disciplinirati, če ima za zgled discipliniranega vodjo. Že rek pravi Zgledi vlečejo in tudi v vojski ni nič drugače. Tako tudi vodja, ki ni discipliniran, ne more zahtevati discipline od svojih podrejenih.

7. VIRI:

Literatura:

1. Arnejčič, Beno (2005): Panika – Tveganje za razpad vojaške enote. *Slovenska vojska* 13(7), 32–33.
2. Arnejčič, Beno (2005): Vedenje poveljnika. *Slovenska vojska* 13(6), 27–29.
3. Anderson, Judy in Diane Gossen (1995): *Ustvarimo razmere za dobro šolo*. Radovljica: Regionalni izobraževalni center.
4. Caforio, Giuseppe (2003): *Handbook of the sociology of the military*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
5. *Field Manual* št. 22-100: Army Leadership (FM 22-100) (1999). Washington, DC: Headquarters of the Army.
6. Fabčič, Dimitrij (2004): *Umetnost poveljevanja – primerjava stilov vodenja generala Pattona in generala Guderiana*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
7. Fitton, A. Robbert (1990): *Leadership: Quotations from the Military Tradition*. San Francisco: Westview Press.
8. Garb, Maja (2007): Razmislek o pojmu vojaška disciplina. *Slovenska vojska* 15(2), 28–29.
9. Hesselbein, Frances in General Eric K. Shinseki (2004): *Be, know, do: Leadership the Army way*. San Francisco: Jossey-Bass.
10. *International Encyclopedia of Military History*, 1(2006). London, New York: Routledge.
11. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 14(2001). Oxford: Elsevier Science.
12. *International Military and Defense Encyclopedia*, 2: C-F(2002). (UK) Inc.; Washington, New York: Brassey's.
13. Jelušič, Ljubica (2002): Ritualizacija čustev. *Teorija in praksa* 39(1-2), 112–132.
14. Keegan, John (2005): *Zgodovina vojskovanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
15. Kroflič, Robi (1997): *Avtoriteta v vzgoji*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
16. *Leksikon* (1988). Ljubljana: Cankarjeva založba.
17. Lubi, Darko (2007): *Teorija strategije*. Študijsko gradivo.
18. Lubi, Darko (2006): *Temelji vodenja in poveljevanja*. Študijsko gradivo.

19. Musek, Janek in Vid Pečjak (1997): *Psihologija*. Ljubljana: Educy.
20. Osiel, J. Mark (2002): *Obeying orders: atrocity, military discipline, and the law of war*. New Brunswick, London: Transaction Publishers.
21. *Oxfordova enciklopedija zgodovine, Od pradavnine do 19. stoletja* (1993). Ljubljana: Državna založba Slovenije.
22. *Oxfordova enciklopedija zgodovine, Od 19. stoletja do danes* (1993). Ljubljana: Državna založba Slovenije.
23. Pešec, Mojca (2005): Pomen vojaškega izobraževanja in usposabljanja kot sestavine vojaške doktrine. *Bilten slovenske vojske* 7(2), 29–32.
24. Puryear, Edgar F. Jr. (1981): *Nineteen stars, A Study in Military Character and Leadership*. Californio: Presidio Press.
25. Salecl, Renata (1991): *Disciplina kot pogoj svobode*. Ljubljana: Krt.
26. Sims, R. Ronald in Scott A. Quatro (2005): *Leadership. Succeeding in the Private, Public, and Not-for-Profit Sectors*. New York: Armonk.
27. Švajncer, J. Janez (1998): *Vojna zgodovina*. Ljubljana: DZS.
28. *The New Encyclopaedia Britannica*, 8(2002). Chicago: Britannica.
29. *The New Encyclopaedia Britannica*, 11 (2002). Chicago: Britannica.
30. Van Creveld, Martin (2000): *The art of war: war and military thought*. London: Cassell.
31. Verbinc, Franc (1987): *Slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
32. Watson, Bruce Allen (1997): *When soldiers quit : studies in military disintegration*. London: Praeger.
33. Zupančič, Martin (1999): *Odnos nadrejenih do vojakov na služenju vojaškega roka na ravni najnižjih taktičnih enot v slovenski vojski*. Diplomaska naloga. Ljubljana: FDV.

Internetni viri:

34. Drnovšek, Janez (2006): *Ob dnevu Slovenske vojske - Gradili bomo na vojaku*. Dostopno na <http://www.up-rs.si/up-rs/uprs.nsf/dokumentiweb/257A607B6AA985AEC125716D005FB343?OpenDocument> (22. februar 2007).
35. The National Portrait Gallery (2007): *George C. Marshall, soldier of peace*. Dostopno na <http://www.npg.si.edu/exh/marshall/marsh2.htm> (29. september 2007).

36. The Nobel Prize(2007): *George C. Marshall, The Nobel Peace Prize 1953*. Dostopno na http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1953/marshall-bio.html (29. september 2007).
37. Stanford Encyclopedia of Philosophy (2005): *Niccolo Machiavelli*. Dostopno na <http://plato.stanford.edu/entries/machiavelli/> (29.september 2007).
38. *Pravila o službi v Slovenski vojski*. Ur. list RS 49/96. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199649&stevilka=2918> (6. junij 2007).
39. Radio Slovenija, Val 202 (2006): *Razlaga z razlogom*. Ljubljana, 30. marec 2006
Dostopno na http://www.rtv slo.si/val202/modload.php?&c_mod=vnews&op=sections&func=read&c_menu=3&c_id=3667&t=1141167600&d=30 (22. februar 2007).
40. Recht R. in Soeters J. (1998): *Culture and discipline in military academies: An international comparison*. Dostopno na http://findarticles.com/p/articles/mi_qa3719/is_199801/ai_n8767232/pg_1 (23. maj 2007).
41. Uzman, Iris (1999): *Disciplina v šoli*. Dostopno na <http://www.rkc.si/vzgoja/Stevilke/Slike/4/20-23.pdf> (25.maj 2007).
42. Vravnik, Vesna (2005): *Pogoji in dejansko stanje vzgoje in izobraževanja o GLBT stilih življenja*. Dostopno na <http://www.ish.si/~ljish8/files/PDF2005-2006/Vravnik-V-Pogoji-2005.pdf> (25. maj 2007).
43. *Zakon o obrambi Republike Slovenije*. Sprejel državni zbor RS 20. decembra 1994, objavljen 30. decembra 1994. Dostopno na http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r02/predpis_ZAKO532.html (6. junij 2007).

8. PRILOGA

8.1 PRILOGA A: ANKETA O VOJAŠKI DISCIPLINI

Spoštovani, sem absolventka obramboslovja na Fakulteti za družbene vede. Za svojo diplomsko nalogo sem izbrala temo VOJAŠKA DISCIPLINA. Ker se mi zdi pomembno ugotoviti, kako disciplino v vojski razumejo častniki, vas prosim za pomoč in upam, da boste izpolnili sledečo anketo.

Ljubljana 4.7.2007

Kristina Avsenik

Spol: m ž

Starost : _____ let

1. Koliko časa ste že zaposleni v Slovenski vojski? _____ let

2. Ali ste bili pred zaposlitvijo v SV zaposleni kje drugje? DA NE

3. Ali po vašem mnenju obstaja razlika med »navadno« disciplino in vojaško disciplino? DA NE

Kakšna?

4. Kakšna je vaša osebna definicija vojaške discipline?

5. Koliko je po vašem mnenju disciplina pomembna v vojski?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ni pomembna								zelo pomembna	

6. Koliko se strinjate z naslednjimi trditvami ?

- ob kršitvi discipline se morajo nadrejeni vedno pogovoriti s kršiteljem

1	2	3	4	5
sploh se ne strinjam			popolnoma se strinjam	

- kršitev vojaške discipline vedno zahteva ostre kazni

1	2	3	4	5
sploh se ne strinjam			popolnoma se strinjam	

- ob kršitvah vojaške discipline je vedno mogoče postopati po pravilnikih

1	2	3	4	5
sploh se ne strinjam			popolnoma se strinjam	

7. Ali poznate sankcije za kršenje discipline v SV ? DA NE

8. Ali po vašem mnenju obstajati razlike v disciplini v primeru različnih situacij (bojne naloge, mirovne operacije, urjenje v mirnodobnem času...) npr. manjša formalnost pri izvajanju postopkov ipd.? DA NE

Kakšne?

9. Ali je po vašem mnenju potrebno za disciplinirano enoto imeti tudi discipliniranega vodjo? DA NE

Zakaj?

10. Kako se po vašem mnenju najlaže zagotavlja disciplino?

11. Ali je pomembnejša disciplina, ki jo posameznik ponotranji ali tista, ki se ji podvržejo zaradi formalne avtoritete vodje?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ponotranjena									zaradi avtoritete

Najlepša hvala za vašo pomoč!